

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL MEDYA VE MESAJLAŞMA UYGULAMALARINDA SİBER
ZORBALIK DAVRANIŞLARININ ARAŞTIRILMASI

ÇİLEM KOÇAK

Danışman: Doç.Dr. Muhammet DEMİRBİLEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ISPARTA 2017

© 2017 [Çilem Koçak]. Tüm hakları saklıdır.

TEZ ONAYI

Çilem KOÇAK tarafından hazırlanan “**Sosyal Medya ve Mesajlaşma Uygulamalarında Siber Zorbalık Davranışlarının Araştırılması**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Doç. Dr. Muhammet DEMİRBİLEK

Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Veysel DEMİRER

Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Vesile Gül BAŞER GÜLSOY

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

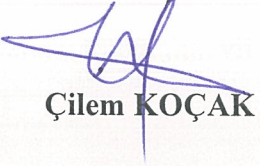
Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Seyfettin ÇAKMAK

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve alan yazından yapılan tüm alıntıların atıf yapılarak ve kaynakça bilgileri gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Çilem KOÇAK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
TABLolar DİZİNİ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vii
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	3
1.2.Araştırmanın Amacı	5
1.3.Araştırmanın Önemi	6
1.4.Varsayımlar	7
1.5.Sınırlılıklar	7
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	8
2.1.Siber Zorbalık	8
2.1.1.Siber zorbalık ve nedenleri	10
2.1.2.Türkiye’de siber zorbalık durumları	11
2.1.3.Siber zorbalığın önlenmesi	12
2.2.Sosyal Medya	14
2.2.1.Günümüzde en çok üyeye sahip sosyal medya siteleri	16
2.2.2.Sosyal paylaşım sitelerinin genel özellikleri	17
2.2.3.Türkiye’de sosyal medya kullanıcıları	18
2.2.4.Sosyal paylaşım sitelerinin olumlu ve olumsuz yönleri	19
2.3.Anlık Mesajlaşma Uygulamaları	21
2.3.1.Anlık mobil mesajlaşma uygulamaları çeşitleri	22
2.3.2.Anlık mesajlaşma uygulamaları ve siber zorbalık	24
3.YÖNTEM	26

3.1.Araştırma Modeli.....	26
3.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	26
3.3.Verİ Toplama Süreci.....	27
3.4.Verİ Toplama Aracı.....	27
3.4.1.Ölçek geliştirme süreci.....	27
3.5.Verilerin Analizi.....	34
4.BULGULAR.....	35
4.1.Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	35
4.2.Mobil Mesajlaşma Uygulamaları Katılımcı Frekansları.....	36
4.3.Katılımcıların Kullandıkları Mobil Uygulamaların Kullanım Amaçlarına Göre Frekansları.....	37
4.4.Katılımcıların Kullandıkları Mobil Sosyal Medya Uygulamaları Frekansları.....	38
4.5.Ölçek Maddelerinin Frekansları.....	39
4.6.Siber Zorbalık Durumu MANOVA Sonuçları.....	41
5.TARTIŞMA VE SONUÇ.....	49
KAYNAKÇA.....	54
EKLER.....	59
Ek A. Anket Formu.....	59
EK B. Anket İzin Formu.....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	62

ÖZET

SOSYAL MEDYA VE MESAJLAŞMA UYGULAMALARINDA SİBER ZORBALIK DAVRANIŞLARININ ARAŞTIRILMASI

Çilem KOÇAK

Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Muhammet DEMİRBİLEK

2017, 62 sayfa

Siber zorbalık günümüz internet ortamında sıklıkla karşılaşılan olumsuz durumlardan biridir. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalığa maruz kalma durumları araştırılmıştır. Siber zorbalığa maruz kalma durumunun öğrencilerin yaşlarına, cinsiyetlerine, eğitim durumlarına, akıllı telefon kullanma durumlarına, internet ve sosyal medya kullanım yıllarına, günlük internet ve sosyal medya kullanım saatlerine göre değişip değişmediğini anlamak için “Siber Zorbalığa Maruz Kalma Ölçeği” geliştirilmiştir. 2015-2016 eğitim öğretim yılı Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi merkez ve ilçelerinde eğitim gören 1237 üniversite öğrencisine (N=628 Kadın, N=609 Erkek) 21 sorudan oluşan ölçek uygulanmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde siber zorbalığa maruz kalma durumunun sadece cinsiyete göre farklılık gösterdiği anlaşılmıştır ancak diğer durumlar için değişkenlik gözlemlenmemiştir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkek öğrencilerin daha çok siber zorbalığa maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siber Zorbalık, Mesajlaşma Uygulamaları, Sosyal Medya Uygulamaları

ABSTRACT

A RESEARCH ON CYBER BULLYING BEHAVIOUR IN SOCIAL MEDIA AND MESSAGING APPLICATIONS

Çilem KOÇAK

**Master’s Thesis, Süleyman Demirel University, Graduate School of Educational
Sciences, Department of Computer Education and Instructional Technologies**

Advisor: Assoc. Prof. Muhammet DEMİRBILEK

2017, 62 pages

Cyberbullying is one of the negative conditions experienced on the internet nowadays. In this study, the university students’ exposure to cyberbullying on social media and messaging applications was investigated. A “Cyberbullying Exposure Scale” was developed in order to understand whether age, sex, education level, smart phone use, period of internet and social media use, daily internet and social media use of the students play an important role in this cyberbullying exposure. A scale of 21 questions was given to 1237 (N=628 female, N=609 male) university students of 2015-2016 academic year studying in the central and district campuses of Burdur Mehmet Akif Ersoy University. When the research results are studied, it was concluded that exposure to cyberbullying does not show any difference only according to sex, however, changes were not observed for other conditions. When it is assessed from the sex point of view, it was concluded that male students are more frequently exposed to cyberbullying.

Keywords: Cyber Bullying, Messaging Applications, Social Media Applications

TEŞEKKÜR

Bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorluklarda bilgi ve tecrübesi ile araştırmanın her aşamasında yardımcı olan değerli danışman hocam Sayın Doç.Dr. Muhammet DEMİRBILEK'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Eğitim ve tez çalışma sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Sayın Yrd.Doç.Dr.Vesile Gül BAŞER GÜLSOY'a ve Yrd.Doç.Dr.Veyssel DEMİRER'e çok teşekkür ederim.

Beni akademik hayata teşvik eden ve her türlü desteğini esirgemeyen değerli aileme de katkılarından dolayı teőekkürlerimi sunarım.

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1 KMO Testi sonucu	29
Tablo 3.2 Faktör analizi sonucu.....	31
Tablo 3.3 Faktör maddeleri ve faktör yük değerleri	33
Tablo 4.1 Katılımcıların demografik özelliklerine ait istatistikler	36
Tablo 4.2 Mobil mesajlaşma uygulamaları katılımcı frekansları	37
Tablo 4.3 Mobil uygulamaları kullanım amacına göre katılımcı frekansları	38
Tablo 4.4 Mobil sosyal medya uygulamaları katılımcı frekansları	39
Tablo 4.5 Ölçek maddeleri frekansları	40
Tablo 4.6 Katılımcıların cinsiyetine göre MANOVA sonucu.....	41
Tablo 4.7 Katılımcıların yaşlarına göre MANOVA sonuçları	42
Tablo 4.8 Katılımcıların eğitim durumlarına göre MANOVA sonuçları	42
Tablo 4.9 Katılımcıların internet kullanım yılına göre MANOVA sonuçları	43
Tablo 4.10 Katılımcıların günlük internet kullanım saatine göre MANOVA sonuçları	44
Tablo 4.11 Katılımcıların sosyal medya kullanım yılına göre MANOVA sonuçları.....	45
Tablo 4.12 Katılımcıların günlük sosyal medya kullanım saatine göre MANOVA sonuçları.....	46
Tablo 4.13 Kullanıcıların akıllı telefon kullanım yılına göre MANOVA sonuçları	47
Tablo 4.14 Kullanıcıların akıllı telefon kullanma durumuna göre MANOVA sonuçları	47

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

App	Application (Uygulama)
BİT	Bilgi İletişim Teknolojisi
BÖTE	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
Cv	Curriculum Vitae (Özgeçmiş)
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
F	Frekans
IM	Instant Messaging (Anlık Mesajlaşma)
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
L	Lisans
MANOVA	Multivariate Analysis of Variance (Çok değişkenli Varyans Analizi)
N	Kişi Sayısı
O	Önlisans
p	İstatiksel Anlamlılık
sd	Serbestlik Derecesi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı)
Ss	Standart Sapma
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
\bar{x}	Ortalama
η	Eta (İstatiksel Terim)

1. GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin gelişimi bireylerin bilgi edinebilecekleri kaynaklara daha hızlı ulaşma imkânı sağlayarak bireylere eş zamanlı iletişim imkânı sunmuştur. Bununla beraber bazı olumsuz durumlar da söz konusu olup teknolojinin zararlarının da olduğu görülmektedir (Dilber, 2013). Hızla gelişen teknoloji sayesinde gençler birbirleri ile cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi araçlarla iletişim kurmaya başlamışlardır dolayısıyla gençler birbirleri arasında farklı bir kültür oluşturmuştur. Ancak bu gelişmeler sonucunda gençler de saldırganlık, zorbalık ve taciz gibi davranışların görülme sıklığını artırdığını düşünülmektedir. Bu durumda sanal zorbalık kavramı ortaya çıkmış ve bilgi ve iletişim teknolojileri ile bireylerin yâda bir grubun diğer insanlara zarar vermek amacıyla bilerek ve isteyerek yapılan, düşmanca davranışlar içeren bir zorbalık türü gündeme gelmiştir. Sanal zorbalık kavramı ile birlikte akran zorbalığı ile yüz yüze gerçekleşen zorbalık ayırt edilememekte ve bu yüzden geleneksel zorbalık kavramı akran zorbalığının yerine kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar da okul ve akranlar arası gerçekleşen zorbalık türüne akran zorbalığı, elektronik yolla yani teknolojik araçlarla gerçekleştirilen zorbalığa da sanal zorbalık bir diğer ifadeyle siber zorbalık kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Patchin ve Hinduja, 2006; Raskauskas ve Stoltz, 2007; Slonje ve Smith, 2008; Ybarra ve Mitchell, 2004'denakt. İnelöz ve Uçanok, 2013).

Saldırganlığın insanın doğası gereği geçmişten günümüze var olması kaçınılmaz bir durum olarak ortadadır. En uygar toplumlardan en ilkel toplumlara kadar saldırganlık davranışı tarihin her döneminde gözlenmiştir. Saldırganlık davranışlarının günümüzde şiddetli bir hal aldığı ve dolayısıyla daha da belirginleşip gün yüzüne çıktığı ortadadır(Gökler,2009). Zorbalık ise saldırganlıkla birlikte kullanılan bir kavram olsa da bir davranışın zorbalık olarak görülmesi için saldırganlık özelliği taşıması yetersizdir. Zorbalık davranışlarında eşit olmayan ezici güç dengesinin olmasına, süreklilik gerektirmesi ve bilerek yapılması gibi bazı özellikler bulunmaktadır (Olweus, 1999 'dan akt. Arıca, vd. 2012). Gizli kimlikle gönderilen e-postalar, isimsiz çağrılar, tehdit ve hakaret içeren gelen mesajlar, görüntü ve metinler, virüslü e-postalar vb. bireylere zarar veren bütün zararlı eylemlerin tümü siber zorbalık davranışları olarak bilinmektedir(Arıca, 2009). Arıca'a göre (2011) Siber zorbalık, "bilgi ve iletişim

teknolojilerini kullanarak bir birey ya da gruba, özel ya da tüzel bir kişiliğe karşı yapılan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümüdür.”

Siber zorbalık durumlarının artması ile birlikte Emniyet genel müdürlüğü (EGM) bünyesinde ise 28/02/2013 tarih ve B.05.1.EGM.0.65.35539/31772 sayılı Bakanlık Oluruna istinaden Bilişim Suçlarıyla Mücadele Daire Başkanlığının ismi Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. Bu doğrultuda siber suçların sayısının arttığı kanısına ulaşıla bilinir. EGM Siber suçlarla mücadele daire başkanlığının vizyonu;

“Değişen ve gelişen dünya koşulları içerisinde, geleceğe yönelik bir anlayışla siber suçlarla mücadelede konusunda uzman, fikirlerin rahatlıkla konuşulduğu özgür ve dinamik ortama sahip, yönetimde eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk anlayışı içerisinde, yüksek ahlak değerlerini kurumsal kimliğimiz ile bütünleştirmiş, ‘güven’ kelimesiyle anılan bir kurum kültürü oluşturmaktır.

- 1) Siber suçlarla mücadele etmek,
- 2) Siber suçlar konusunda toplumda farkındalık oluşturmak,
- 3) Siber suçlarla mücadelede uluslararası işbirliklerini artırmak,
- 4) Ülkemize yönelik siber suç tehditlerini değerlendirmek, gerekli analizler yapmak ve bu tehditlerle mücadele etmek,
- 5) Siber suçlarla mücadelede alanında uzman soruşturmacı ve adli bilişim personelleri yetiştirmek,
- 6) Teknolojik gelişmeleri takip etmek ve bu teknolojiyi kullanmak suretiyle siber suçlarla mücadele kapasitemizi artırmak.” olarak resmi web sitesinde yer almaktadır([Http://Www.Siber.Pol.Tr/Sayfalar/Default.aspx](http://www.siber.pol.tr/Sayfalar/Default.aspx)).

Yapılan araştırmalara göre EGM’ü Siber suçlara karşı mücadeleden çok oluşan siber suçlara yönelik çalışmalar yapmaktadır. Gelen şikâyetler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmakta ve siber zorbalara çeşitli cezalarla caydırıcılık sağlanmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Gençler arasında yaygın olan siber zorbalık durumları, gençler için bir eğlence aracı olarak görüldüğü gibi siber zorbalığı intikam amaçlı kullanmanında popüler bir durum olduğu görülmektedir. Özellikle gençler siber zorbalık davranışları olarak tanımadıkları kişilere tehditkâr ve aşağılayıcı mesajlar göndermektedir. Gençlerin bu davranışları sergilemeleri kurbanları ile yüz yüze iletişim kurulmaması nedeni ile davranışlarında sorumluluk almamalarına ve dolayısıyla başkaları üzerinde kontrol kurmaya çalışmakla birlikte yaptıkları saldırganca davranışlardan haz almalarına neden olmaktadır (Eroğlu ve Güler 2015). Son yıllarda akıllı telefonların, bilgisayarların ve tablet kullanımının yaygınlaşması ile internet kullanımında da hızlı bir artış görülmektedir. Dolayısıyla siber zorbalık davranışlarının da ortaya çıkma olasılığının arttığı görülmektedir. Mağdurların elektronik iletişim araçları ile tehdit edilmesi, yazılı hakaret içeren mesajlar, sahte kimlik ile birini kötü gösterme, bir gruptan dışlama gibi siber zorbalık eylemleri genellikle zorba ve kurban arasındaki karşılıklı ilişkilerden kaynaklanan sorunlar nedeni ile ortaya çıkmaktadır (Özdemir ve Akar, 2011; Şahin, Sarı, Özer ve Er, 2010; Willard, 2005'dan akt; Gezgin ve Çuhadar, 2012). Bu sorunlar duygusal ilişkilerin sona ermesi, bozulan arkadaşlık ilişkileri gibi nedenlerle oluşan intikam duygusundan ortaya çıktığı düşünülmektedir (Özdemir ve Akar, 2011). Gerçekleştirildiği araç ve ortam fark etmeden siber zorbalık mağdur üzerinde yıkıcı bir sonuç ortaya çıkarma ve kurbanda kalıcı izler bırakmakla birlikte siber zorbalık davranışlarına maruz kalan kişilerin toplum ilişkileri olumsuz yönde etkilenmekte ayrıca duygusal, sosyal ve psikolojik olarak zarar vermektedir (Şahin vd., 2010).

Yapılan araştırmalarda zorbalık davranışlarına maruz kalan gençlerde çeşitli psikolojik rahatsızlıklar yaşadıkları, dikkat bozukluğu, uyku bozuklukları, yalnızlık duygusu, depresyon belirtileri ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda da siber zorbalığa maruz kalan gençlerde intihara eğilimlerinin arttığı görülmüştür. (Fleming ve Jacobsen, 2009; Ivarsson, Broberg, Arvidsso ve Gillberg, 2005; Kiriakidis, 2008; Menesini, Modena ve Tani, 2009; Skapinakis, 2011'den akt. Özdemir ve Akar, 2011). Sanal taciz ve sanal takip durumlarında mesajlar genellikle tehditkar nitelikte ve mağduru tedirgin etmektedir. Siber zorbalık davranışları kontrolsüz davranış olarak görülmekte ve kurbanların yaşam kalitelerinde kayıplara, normal yaşam kurmalarına engel olmaktadır. (Beran ve Li, 2007; McCall, 2004'dan akt. Yenilmez ve Seferoğlu,

2013). Suler (2002'dan akt. Eroglu ve Güler 2015) sanal ortamların siber zorbalığa zemin hazırlayan bazı özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır; Sanal ortamlarda;

- ✓ Kimliği gizleme özelliği ile kurbanlarına istedikleri her şeyi söyleyebilme düşüncesine yol açmaktadır.
- ✓ Kişiler yüz yüze istediklerini tam olarak söyleyemedikleri şeyleri rahatlıkla söyleyebilmekte, karşısındakinin kendisini onaylamadığı veya umursamadığını gösteren tepkiler vererek kendini soyutlayabilmektedir.
- ✓ Mağdurlara söylemek istediklerini istedikleri zaman ve sansürsüz olarak söylemeye olanak tanımaktadır.
- ✓ Kişilerin zorba hakkında herhangi bir fikre sahip olamamasından dolayı düşüncelerini ve kendilerini açıkça ifade edememektedirler.
- ✓ Bireyler yüz yüze iletişimde söyleyemedikleri cinsiyetini, sosyal statüsünü, ırkını ve bunun gibi özelliklerini rahatlıkla söyleyebilmelerini sağlamaktadır.
- ✓ Kişilik olarak saldırgan bir yapıya sahip olan bireyler daha da saldırganlaşarak kişisel üslubunu abartılı bir biçimde dile getirmelerine neden olmaktadır.

Siber zorbalık yapan kişiler birçok yöntemle zorbalık yapmaktadırlar. Bunlar sohbet, mail, odaları, yazılı ve görüntülü mesajlar vb. olarak örneklendirilebilir. Siber zorbalar zorbalık sürecinde kullanmış oldukları yöntemlere göre farklı stratejilerle kişileri rahatsız etmektedirler (Beale ve Hall, 2010; Li, 2010; Williard, 2004'dan akt; Gezgin ve Çuhadar, 2012). Siber zorbalık çeşitleri olarak da görülen siber zorbalık durumları;

- ✓ Siber takip; Bir kişiyi sanal ortamlarda sürekli takip halinde tutmak,
- ✓ Karalamak; Bir kişi ile ilgili asılsız, zararlı ve kaba beyanlarda bulunmak,
- ✓ Kendini Başkası Gibi Göstermek; İnternet ortamlarında kendi kimliğini gizleyerek hayali biri ya da başkasının kimliğine bürünmek,
- ✓ Taciz Etme; Bir kişiye kırıcı veya cinsel içerikli mesajlar göndermek,
- ✓ Kışkırtmak; Bir kişiyi yapmaması gereken durumlar için teşvik etmek,
- ✓ Gezinti ve Düzenbazlık; Bir kişi hakkında utandırıcı ve özel bilgileri yaymak yayınlamak,
- ✓ Ayırma; Bir kişiyi bir gruptan çıkarmak veya gruba dâhil etmemek.

Bunlara daha farklı birçok siber zorbalık yöntemi eklenebilmekle birlikte siber takip, karalama, kendini başkası gibi gösterme, taciz etme, kışkırtma, gezinti ve düzenbazlık durumları en dikkat çekenleri ve en çok karşılaşılan durumlardır. Siber zorbalığın bir

özelliği ise fiziksel dünyadan sanal dünyaya geerirken Őiddetinin miktarının artmasıdır. Kurban gerçek dünyada zorbalıktan kaçma imkânı olsa da sanal dünyada çoğu durumda kaçma Őansı bulunmamaktadır. (Mesch, 2009; Slonje ve Smith, 2008'den akt. Uysal, Duman, Yazıcı ve Şahin, 2014). Siber zorbalık mağdurları bu durumdan dolayı farklı rahatsızlıklara maruz kalmaktadırlar. Araştırmalar sonucunda siber zorbalığa maruz kalan kişilerde depresyon, kaygı, stres, korku, yalnızlık, kendine olan güveni kaybetme, yaşamdan zevk almama gibi psikolojik sorunların görüldüğu ortaya çıkmıştır (Arıcak, 2009; Batmaz ve Ayas 2013; Kowalski vd, 2012; Tokunaga, 2010'dan akt. Ayas, 2014). Siber zorbalığa maruz kalmanın sosyal ilişkiler, okula devam etme, derslere yoğunlaşma ve akademik başarı üzerinde de etkilerin olduğu görülmektedir. Aileden, arkadaşlardan alınan desteğin ise siber zorbalığın olumsuz etkilerini negatif yönde etkilediği ise bulgular arasındadır (Beran ve Li, 2005, Eroğlu ve Peker 2011'den akt. Peker, 2015).

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Burdur merkez ve ilçelerinde öğrenim gören Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencilerinin sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalığa maruz kalma durumlarını tespit etmektir. Çalışma kapsamında katılımcıların demografik özellikleri, katılımcıların kullandıkları mobil mesajlaşma uygulamaları frekansları, katılımcıların kullandıkları mobil sosyal medya uygulamaları frekansları, kullanıcıların mobil mesajlaşma uygulamalarının kullanım amaçları frekansları, ölçek maddelerinin frekansları ve siber zorbalık durumu MANOVA sonuçları yer almaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına da cevap aranmıştır.

- ✓ Katılımda bulunan öğrencilerin mobil mesajlaşma uygulamaları frekansları nedir?
- ✓ Katılımda bulunan öğrencilerin mobil uygulamaların kullanım amaçlarına göre frekansları nedir?
- ✓ Katılımda bulunan öğrencilerin kullandıkları mobil sosyal medya uygulamaları frekansları nedir?
- ✓ Katılımda bulunan öğrencilerin yaş, cinsiyet, öğrenim durumuna göre siber zorbalığa maruz kalma durumu nedir?

- ✓ Katılımda bulunan öğrencilerin günlük ve yıllık internet ve sosyal medya kullanım durumlarına göre siber zorbalığa maruz kalma durumları nedir?
- ✓ Katılımda bulunan öğrencilerin akıllı telefon kullanım yılı ve kullanım durumlarına göre siber zorbalığa maruz kalma durumları nedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Teknolojinin son yıllarda hızlı gelişimi sonucu günlük yaşantımızda da bazı değişiklikler olmuştur. Gelişen teknoloji ile birlikte internet kullanımı artmış; kullanıcılar internet aracılığı ile sohbet etme, zaman geçirme, eğlenme, alışveriş yapma gibi imkânlar ortaya çıkmıştır. İnternet teknolojilerinin sürekli gelişmesi insanların bu doğrultudaki ilgilerinin de arttığı ortadadır. Genç yaşlı ayırt etmeksizin insanlar günümüz teknolojilerinden; tablet, bilgisayar, cep telefonu, imkânları dâhilinde internet erişimini kolaylıkla sağlayarak faydalanmaktadırlar. İnternetin hayatımızda ki yeri arttıkça sosyal medya teknolojilerinin de gelişimi paralel olarak artarak yaşantımızdaki yeri de artığı görülmektedir. İnternette kolay erişimle beraber yeni sorunlarda ortaya çıkarmaktadır. İnternet ortamında kötü söz söyleme, tehdit etme, mesajlar yollama, müstehcen sırları paylaşma, farklı kimliklere bürünme, kişiyi kötü gösterecek resimler paylaşma gibi durumlar da kolayca yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durumda siber zorbalık kavramı ortaya çıkarak internet kullanıcılarının hayatlarını olumsuz yönde etkileyen bir sorun haline gelmektedir. İnternet kullanıcılarının siber zorbalığın olumsuz yönlerini azaltmayı amaç edinmeli ve siber zorbalık duyarlılığına sahip olması gerekmektedir (Ayas ve Horzum, 2011).

Araştırmalara göre siber zorbalık durumlarının genellikle sosyal medya organları tarafından ortaya çıktığı görülmektedir. Sosyal medya kullanıcılar yâda gruplar arasında gerçekleşen günlük diyaloglar gibi görünse de paylaşılan bilgi, içerik, gündem sosyal medya ortamlarının çeşitlenmesi ile günden güne artmaktadır (Kaplan ve Haenlein, 2010). Kullanıcıların etkileşim ve iletişimini sağlayan sosyal paylaşım siteleri bu vesileyle kişilerin sosyalleşmelerini sağlamaktadır. Sosyalleşme sürecinde bireyler olumsuz tavırlar sergileyerek başkalarına zarar verme içgüdüleri içerisinde de bulunabilmektedir.

Çalışmada üniversite öğrencilerinin mobil mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya ortamlarında siber zorbalığa maruz kalma durumları araştırılmıştır. Sosyal medya hesaplarına kolay ulaşım ve bu tarz platformların sayısının artışı siber zorbalık durumlarının artışına sebep olmuştur. Çalışmanın başka bir boyutu da gelişen teknoloji ile her bireyin sahip olduğu akıllı telefonlarda kullandıkları mesajlaşma uygulamaları aracılığı ile siber zorbalığa maruz kalıp kalmadığıdır. Teknolojinin hızla gelişimi ile hayatımıza giren akıllı telefonların kullanımı, güvenliği bilinmeyen uygulamaların ücretsiz olması siber zorbalık durumlarına farklı boyut kazandırarak mobil zorbalık kavramı ortaya çıkmıştır. Elde edilen zorbalık durumları sonucunda güvenli internet kullanımı yaygınlaştırılmalı, kullanıcı olası durumlarda neler yapması gerektiğini bilgilendirilmelidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin, uygulanan veri toplama araçlarına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır

1.5. Sınırlılıklar

- ✓ Araştırmanın örneklemi 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Burdur Merkez ve ilçelerde bulunan meslek yüksekokulu fakülte ve yüksekokul öğrencilerini kapsamaktadır.
- ✓ Araştırma bulgularının elde edilmesi, siber zorbalığa maruz kalma durumu ve hangi araçlarla maruz kalındığını belirlemektir. Bunun için kişisel bilgiler formu ve siber zorbalığa maruz kalma ölçeği kullanılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde yapılan alan yazın incelenmiş siber zorbalık, sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamaları ile ilgili elde edilen bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Siber Zorbalık

Siber zorbalık davranışları, bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT) (cep telefonu, internet, sosyal ağlar, kamera, vb) kullanılarak, zarar vermek amacı ile yapılan ve sürekli olarak tekrarlanan davranışlardan oluşmaktadır. Zarar verme davranışları olarak, BİT aracılığı ile dedikodu yaymak, hakaret etmek, kişisel bilgi ve görüntüleri izinsiz olarak yayınlamak, bireylerle ilgili utandırıcı web sayfaları hazırlamak, sanal ortamlardan dışlamak veya utandırma gibi çeşitlerde ortaya çıkmaktadır (Erdur ve Baker,2013). Siber zorbalık teknik yönüyle iki farklı türe ayrılabilir. Birinci zorbalık türünde sistemleri, bilgisayarları ele geçirerek işlemez hale getirmek için şifreleri ele geçirmek, spam içeren mailler göndermek, web sitelerini işlevsiz hale getirmek gibi eylemler görülmektedir (e-bullying). İkinci tür ise daha yaygın olan karşılaşılan bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak, kişileri rahatsız etme, isim takma, alay etme, hakaret etme, kişinin rızası olmadan bilgilerini ve görüntülerini yayma gibi eylemleri içermektedir (Arıca, 2011). Siber zorbalığı klasik zorbalıktan ayran temel özellik ise siber zorbalığın yer ve zaman sınırlaması olmaması, fiziksel güce gerek duyulmaması, etki alanının geniş olması, teknolojinin kolaylıklarından yararlanılarak günün 24 saatinde yapılmasıdır (Yaman ve Sönmez, 2015).

Siber zorbalığın başka bir tanımı da bir yâda birden çok kişinin elektronik iletişim araçları vasıtası ile kendini savunma gücü olmayan kişilere sürekli veya belli bir zaman zarfı içinde gerçekleştirdikleri saldırgan ve kasıtlı davranış olarak tanımlanmaktadır (Slonje ve Smith, 2008). Siber zorbalık mağdurları genellikle sahip oldukları saygınlıklarını kaybetme düşüncesi ile bu olayları kimse ile paylaşmamaktadırlar.

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte çevrimiçi fotoğraflar, yazılı mesajlar, sesler, görüntüler kolay bir şekilde ele geçirilmekte ve ele geçirilen bu kişisel bilgiler siber zorba davranışları şeklinde kullanıcılara geri yansıtılmaktadır. Bu nedenle siber zorbalık mağduru kişiler kendilerini güçsüz ve yalnız hissedebilmektedir (Storm 2005'den

akt.Ayas ve Horzum, 2010). Siber zorbalık tarama çalışmalarında gençlerin %12 sinin internet yolu ile başkalarına siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte %4 lük bir kitlesi siber zorbalığa maruz kalmakta yani siber zorbalık mağduru olmaktadır. %3 lük bir kesimde gençlerin hem siber zorbalık yaptığı hem de siber zorba mağduru olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan diğer araştırma verilerine göre son yıllarda siber zorbalık davranışlarına daha çok rastlandığı, siber zorbalık yapan ve siber zorba mağdur sayılarının hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir (Hoff ve Mitchell, 2009; Ybarra ve Mitchell, 2004'den akt. Özdemir ve Akar, 2011)

Siber zorbalık bir ya da birden fazla kişinin internet teknolojilerini kullanarak sürekli ve kasıtlı olarak diğer internet teknolojileri kullanıcılarına zarar vermek amacıyla ortaya çıkardıkları davranışlar olarak tanımlanabilmektedir (Horzum ve Ayas, 2011). Ortaya çıkan görüşlerden yola çıkarak bir davranışın siber zorbalık olması için sahip olması gereken özellikler;

- ✓ Kasıtlı olmalı,
- ✓ Zarar verme amacı gütmeli,
- ✓ Yineleyici (sürekli) olmalı,
- ✓ Siber zorba ve mağdur arasında teknoloji kullanımı açısından bir dengesizlik olmalıdır.

Teknolojinin hızla gelişmesi öğrenciler ve gençler tarafından amacının dışında kullanılmaya başlaması siber zorbalık durumlarını artırmış buda günümüzde önemli bir sorun haline gelmiştir. Yapılan araştırmalarda erkeklerin daha çok siber zorbalık yaptığı bayanların ise genellikle mağdur durumunda olduğu görülmektedir. İnternet, tablet bilgisayarlar, cep telefonu gibi iletişim araçları günlük yaşamı kolaylaştırmakla birlikte kötü niyetli kullanımla da istenmeyen sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kötü niyetli kullanıcıların ellerinde bu teknolojik aletler diğer insanlara zarar veren araçlara dönüşmektedir (Ayas ve Horzum, 2013, Arıca, 2009). Siber zorbalık daha çok gençler arasında görülmektedir. Bunun nedenini gençlerin maruz kaldıkları siber zorbalık durumlarında intikam alma amacıyla karşı tarafa siber zorbalık yapması bu tür durumların yaygınlığını artırmaktadır (Uysal vd, 2014).

2.1.1. Siber zorbalık ve nedenleri

Siber zorbalığı her yaşta insanlar gerçekleştirebilir. Ayrıca insanların sosyo-ekonomik durumları ve eğitimleri ne olursa olsun siber zorbalık yapmaya engel teşkil etmemektedir (Akbulut ve Erişti, 2011). Fakat yapılan siber zorbalık davranışlarının internet teknolojileri vasıtasıyla gerçekleştirilmesi gençler arasında yaygın olarak görülmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla siber zorbalık davranışı okul dönemindeki gençlerde etkin olarak görülmesi davranışın okul içine taşınması da olası durumlar arasındadır. Okulda yaşanan akran zorbalığı ile siber zorbalığı kıyaslandığında üç temel fark ortaya çıkmaktadır. Bunlar sanal zorbalık yapan kişinin kimliğini gizleme özelliğine sahip olması, genel zorbalık durumlarında davranış olayın olduğu anda gerçekleşirken, siber zorbalık internet ortamında gerçekleştiği için tüm dünya ile eş zamanlı olarak farklı zorbalık türlerini de içermesi ve son fark olarak da siber zorbalık davranışlarında cinselliğin daha kolay kullanılması ve daha ön planda kullanılmasıdır (Ayas ve Horzum, 2011). Siber zorbalığın gerçekleşme durumları incelendiğinde sosyo-ekonomik durum fark etmeksizin ve herhangi bir yaşta görülebilmektedir (Akbulut ve Erişti, 2011). Fakat yapılan siber zorbalık durumları farklı teknolojik araçlar vasıtasıyla gerçekleştiği ortadadır. Türkiye istatistik kurumunun yaptığı araştırmada 16-24 yaş arası lise ve üniversite öğrencilerinin siber zorbalığa daha çok maruz kaldığı görülmektedir (Ayas ve Horzum, 2011).

Siber zorbalığın temel nedeni teknolojinin yanlış kullanılması olarak düşünülmektedir. Son zamanlarda bireyler için en fazla sorun yaratan yıkıcı ve olumsuz sonuçlara yol açan durumlar arasında siber zorbalık davranışlarının olduğu teknoloji kullanımı amacının tekrar gözden geçirilmesinin gerektiği ortadadır (Gezgin ve Çuhadar, 2012).

Willard (2007'den akt. Horzum ve Ayas, 2013)'e göre siber zorbalık yapan kişilerin bu davranışları yapma nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz;

- ✓ Sanal zorbalık yapan kişilerin internet ortamında takma isimlerle kendilerini gizlemeleri yakalanmayacaklarını yada yakalanma olasılıklarının çok az olduğunu düşünmelerine neden olmaktadır.
- ✓ Başkaları da siber zorbalık yaptığı için bu davranışlar etik dışı olarak görülmemektedir.

- ✓ Siber zorbalık davranışları, mağdurlar da herhangi bir fiziksel fiziksel zarar oluşturmadığı için zararlı bir davranış sergilediklerini düşünmemektedirler.
- ✓ Sanal zorbalığa maruz kalan bireyler kendileri de sanal zorbalık yaparak öc alma duygusu içindedirler

Sanal zorbalık yapanların kimliklerini gizleme imkânı, genellikle mağdurların kendilerini çaresiz hissetmeleri, belirli şekilde uyulması gereken sosyal normların dışına çıkarak kendilerini özgür hissetmeleri ve saldırgan davranışları istedikleri gibi sergileme olanakları da siber zorbalık davranışlarını artırmaktadır (Patchi ve Hinduja, 2006'dan akt.Eroglu ve Güler, 2015).

2.1.2. Türkiye'de siber zorbalık durumları

Türkiye'de yapılan araştırmalarda bilgi ve iletişim teknolojilerini sık sık kullanan 14 ve 19 yaşları arasındaki gençlerin%30'unun zorbalığa maruz kaldığı, %28'inin sanal zorbalık yaptığı görülmektedir (Baker ve Kavşut 2007). Arıca, Siyahhan, Uzunhasanoğlu, Sarıbeyoğlu, Çıplak, Yılmaz ve Memmedov, (2008) gençlerin siber zorbalık yapma oranını %36 olarak ifade etmektedir. Ayas (2011) yaptığı araştırmada orta öğretim öğrencilerinin %17'sinde siber zorbalığa maruz kaldığını ve %16'sının siber zorbalık yaptığını tespit etmiştir. Bir diğer araştırmada ise üniversite öğrencilerin %55'inin ise en az bir kere siber zorbalığa maruz kaldıklarını %23'ünün ise en az bir kere siber zorbalık yaptıkları ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmaların genelinde erkeklerin siber zorbalık yapma oranlarının daha fazla olması, bayanların siber zorbalık yapmaktan çok mağduriyet durumlarının erkeklere göre sık görülmesidir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde Türkiye'de sanal zorbalık davranışlarının küçümsenmeyecek boyutlarda olduğu görülmektedir. Siber zorbalığın hem mağdurları hem de siber zorbalı olumsuz etkilerinin yaygınlaşması siber zorbalığa ilişkin araştırmalar yapılmasının önemini ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de siber zorbalık konusunda yapılan araştırmaların ilköğretim öğrencileriyle araştırma sayısının çok az olduğu (Arslan, Savaşer, Hallett ve Balcı, 2012; Ayas ve Horzum, 2012; Dilmaç ve Aydoğan, 2010a, 2010b; Serin, 2012) görülmekte olup, lise düzeyi çalışmalar (Arıca vd, 2008; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Topçu, Erdur, Baker, Çapa ve Aydın, 2008; Çetin, Eroglu, Peker, Akbaba ve Eroglu, 2013; Çetin, Güler, Peker ve Pepsöy,

2011; Çetin, Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2011; Eroğlu ve Peker, 2011; Peker ve Eroğlu, 2010; Peker, Eroğlu ve Çitemel, 2012; Çetin, Yaman ve Peker, 2011) ve üniversite (Akbulut veErişti, 2011; Arıcak, 2009; Dilmaç, 2009; Eroğlu, 2011) öğrencileri ile yapıldığı görölmektedir.

2.1.3. Siber zorbalığın önlenmesi

Siber zorbalık örneklerinin çoğalması internet kullanımının artmasıyla beraber gençler için endişe verici bir duruma gelmektedir. Dolayısıyla geleneksel zorbalıkla birlikte siber zorbalığa da aynı oranda önlem alınması gerekmektedir. Bu bağlamda siber zorbalığın önlenmesi ve ortadan kaldırılmasında sosyal medya ve mobil mesajlaşma uygulamaları kullanıcılarına gerekli eğitimlerin verilmesi büyük önem kazanmaktadır (Campbell, 2005, Çankaya ve Tan, 2010'dan akt. Baran, Keskin, Şenol ve Genç, 2014).

Siber zorbalıkla mücadele de birçok yöntem kullanılabilir. Bu yöntemlerden öncelikli olanı siber zorbalığın gençlerde yaygın olmasından dolayı ergenlerin sağlıklı bir benlik oluşturmalarını sağlamak için gerekli önlemlerin alınmasıdır. Daha sonra da ergenlere gerekli eğitimlerin verilmesi olarak düşünülmektedir. Gençlerde yüksek benlik algısı neşeli, sosyal ilişkilerinde başarılı, mutlu, kişisel uyumu yüksek, kendi sınırlarını belirleyebilen, başkalarının sınırlarına saygı duyan bireyler olmalarını sağlamaktadır. Başkalarının haklarına saygı duyan ve sınırlarını aşmayan bireylerin başkaları tarafından kendi sınırlarının da aşılmasına izin verilmeyecekleri varsayılmaktadır. Kendi haklarını koruyan ve başkalarının haklarına karşı saygı duyan bireylerin daha az zorbalık yapmaları beklenmektedir. Aksi takdirde benlik duygusu düşük olan gençlerde sosyal ilişkilerin zayıf olduğu, kişisel uyum sorunu yaşadıkları, kaygı ve depresyon gibi psikolojik sorunlarla karşılaştıkları gözlenmektedir. Bu durum da gençlerin siber zorbalık yapma olasılığını artırmakta ayrıca mağduriyet durumunda da boyun eğici davranışlar sergiledikleri ortaya konulmuştur (Agatston, Kwalski ve Limber, 2007; Kandemir ve Özbay, 2009; Patchin ve Hinduja, 2010; Plotnik, 2009; Ybaraa, 2004'den akt. Arıcak, 2013).

Siber zorbalığın önlenmesinde ailelerin ve eğitimcilerin tutumları oldukça önemlidir. Bazı durumlarda aileler çocuklarının diğer arkadaşları ile çatışma halinde olmalarını doğal olarak kabul etmektedir. Böylece çocuklarının sosyal becerilerinin

geliştireceklerine inanmaktadırlar. Fakat bu anlayışla büyüyen gençler baştan ailelerinin desteğini alamadıkları için siber zorbalık yapmaya açık haldedirler. Bazı eğitimcilerse öğrenciler arasındaki siber zorbalık davranışlarını okul dışındaki bir sorun olarak görmekte ve bu durumlara kayıtsız kalmaktadırlar. Oysa siber zorbalık davranışları okul içini ve dışını kapsamakla birlikte okul idarecilerini ve öğretmenleri yakından ilgilendirmektedir. Bu durumda okul içinde ve dışında eğitimcilerin daha duyarlı ve bilinçli olması oldukça önemlidir. Aksi takdirde siber zorbalığın önlenmesi imkânsız hale gelecektir (Cassidy, Jackson ve Brown, 2009, akt; Akça, Sayımer, Salı ve Başak). Okul ve idareciler siber zorbalığa karşı mücadele içinde olmaları siber zorbalıkla başa çıkmanın sanılanından daha da zor olmasına neden olmaktadır. Yaygınlaşan siber zorbalık davranışlarını engellemek için bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir (Li,2006'den akt. Uysal, Duman, Yazıcı ve Şahin, 2014).

Siber zorbalığa engellemek için internet kullanıcılarının alabilecekleri tedbirler;

- ✓ Sanal ortamlarda tanımadığı kişilerle konuşmama ve iletişime geçmeme,
- ✓ Sosyal ortamlarda ki paylaşımlarında kişisel bilgilerine yer vermeme,
- ✓ Cinsel içerikli sitelere girmeme,
- ✓ Şiddet içeren ve çevrim içi devamlılık isteğinde bulunulan oyun ortamlarında bulunmama,
- ✓ İnternet ve telefon aracılığı ile tanıştığı kişilerle buluşmama veya buluşma teklifinde bulunmama,
- ✓ Kendi kendine zarar vermeyi ve intihara özendirilen web sitelere girmeme,
- ✓ Sosyal ortamlarda bir grubu aşağılayıcı davranışlarda bulunmama,
- ✓ Yasal olmayan yollarla internet üzerinden materyal, video, uygulama indirmeme,
- ✓ Başkalarına ait resim ve görüntüleri halka açık bir ortamda paylaşmama,
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerine ulaşım sağlayan kullanıcı adı ve şifreleri başkaları ile paylaşmama,

gibi davranışlarda sergilemek siber zorbalığa maruz kalma olasılığını artırmaktadır (Dowell, 2009'dan akt. Erdur ve Baker 2013).

Gençlerin eğitilmesi siber zorbalığın etkilerinin azaltılması noktasında büyük bir öneme sahiptir. Siber zorbalığın azaltılması için, gençlerin siber zorbalık kavramını tanıması, başa çıkma ve teknolojiyi doğru kullanma açısından siber zorbalığı önleme çalışmaları

önemli hale gelmiştir (Arıcak, Kınay ve Tanrıku, 2012). Siber zorbalık eylemleri bilgisayar, cep telefonu, tablet kullanılarak internet üzerinden yapıldığı için yeterli teknoloji bilgisine sahip olmak siber zorbalık durumlarını azaltılmasında önemlidir. Campell'a (2005) göre yaş arttıkça bilgisayar bilgisi de artmaktadır ve artan bilgisayar bilgisi sanal zorbalık olaylarına etki etmektedir.

2.2. Sosyal Medya

Sosyal medya internet kullanıcılarına, kullanıcı adı ve fotoğraf gibi profil bilgileri oluşturmalarına, genel ve özel çevrimiçi mesaj göndermelerine, yazılı metin, ses, fotoğraf, video gibi içerikler kullanarak diğerler kullanıcılarla iletişim kurmalarına izin veren genellikle üye tabanlı topluluklardır (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009). Kullanıcıların yeni arkadaşlıklar kurma, kendilerini, iş yerlerini veya ürünlerini tanıtmaya, eğlenme, haber, fikir, video, animasyon, fotoğraf vb. paylaşım imkânı sunması sosyal medyanın en önemli özellikleri arasındadır (Barış ve Tosun, 2013). Geçmişte zorlukla ulaşılabilen, sınırlı sayıdaki bilgi kaynaklarına sahip bireyler önemli iken günümüzde internet teknolojilerini kullanarak birincil elden kaynaklara ulaşmayı bilen, bu kaynakları kullanabilen geliştirmiş bireylerin yetiştirilmesi beklenmektedir (Greenhow ve Robelia, 2009'den akt, Öztürk ve Akgün, 2012). Çetin (2008,3)'e göre "İnternet kullanımının sosyal ilişkiler ve sosyal bağlar üzerindeki etkisi, bireylerin interneti ne amaçla ve nasıl kullandığına bağlı olarak değişebilmektedir". Dolayısıyla bireylerin sosyal ağları kullanım amaçları ve beklentileri, yaşadıkları deneyimler sosyal medyaya karşı bir düşünme yapısı oluşturulmasını sağlamıştır. Sosyal medya internet üzerinde en çok kullanılan uygulamalar arasında yer almaktadır. Günümüzde internet kullanım sıklığı ile sosyal medyaya girilme oranı da artmaktadır. Yakın bir zamanda internet kullanımının hemen hemen tamamına yakını sosyal medya uygulamalarında olacağı düşünülmektedir. Sosyal medya sadece iletişim amacıyla kullanılmamaktadır. İletişimin yanı sıra oyun, arama yapma, bilgi edinme gibi durumlarda da etkin bir şekilde kullanılarak bireylerin ihtiyaçlarının büyük bölümünü karşılamaktadır. Böylece başka bir internet aracı kullanımına duyulan ihtiyaç azalmaktadır. Çok amaçlı olan sosyal medya, kullanımı kişiden kişiye değişmektedir. Sosyal medyayı bazıları sosyalleşmek ve iletişim kurmak amacıyla kullanırken bazıları yalnızlık durumlarında, toplum içinde takdir edilmek gibi kişisel farklı durumlar için kullanılmaktadır (Tektaş, 2014).

Sosyal medya kullanıcılar da araştırma, işbirlikli öğrenme, tartışma becerisi, eleştirel düşünme ve sorgulama, problem çözme becerilerini geliştirdiği gözlenmektedir (Tiryakioğlu vd, 2011). Bireyler sosyal ağlarla birlikte kendilerine özgü etkileşim ve iletişim koşullarını üretme, kişisel düşüncelerine göre çeşitli topluluklara sosyal medya vasıtası ile dâhil olmaktadır. Bu oluşan yeni düşünce toplulukları sanal cemaat olarak tanımlanmıştır. Sanal cemaat, birbirleriyle internet yoluyla etkileşime geçen, oyun ve gönüllü aktivite gibi ortak ilgi alanları bulunan insanlar tarafından oluşan topluluklar olarak da tanımlanmaktadır. Bu toplulukların en büyük özelliği fiziksel olarak bir araya gelmeseler de düşünce yapıları olarak aynı ilgi alanları ile bir araya gelmeleridir (Göker ve Doğan, 2011). Dolayısıyla Sosyal medya platformları günümüzde geniş birer iletişim ortamı olup milyonlarca kullanıcıya sahip olması internetin etkisini günümüzde bu denli arttırmasında ki rolü büyüktür. Sosyal medyanın başlıca özelliklerini aşağıdaki sıralanmaktadır;

- ✓ Kullanıcılar, mekân ve zaman sınırı olmadan paylaşımda bulunabilmekte ve karşılıklı görüş alış verişi için imkân sunmaktadır.
- ✓ İletişim için belirli kurallar yoktur, kişiler iletişime geçecekleri kişileri kendileri belirlemektedirler.
- ✓ Kullanıcılar gelişen teknoloji ile üretmiş oldukları içerikleri mobil ortamlarda da paylaşabilmektedir.
- ✓ Kullanıcılar kendi arkadaşlarını ve sosyal çevresini sosyal medya aracılığı ile takip edebilmektedir.
- ✓ Sosyal medya bilgi kirliliğine neden olmaktadır.
- ✓ Kullanıcılar sosyal medyada hem takip edilen hem de takip eden konumunda oldukları için mahremiyetleri zedelemektedir (Kırık, 2014).

Sosyal medya kullanıcılar ya da gruplar arasında gerçekleşen günlük diyaloglar gibi görünse de paylaşılan bilgi, içerik gündem sosyal medya ortamlarının çeşitlenmesi ile günden güne artmaktadır. Bu durumda sosyal medyanın bir özelliği de bilgi üretim sürecine olan katkısıdır. (Kaplan ve Haenlein, 2010). İlk başlarda e-posta toplulukları ile başlayan internet kullanımı sosyal paylaşım siteleri ile günümüzde daha karmaşık hale bürünmüştür. Kullanıcı amaçlı sosyal paylaşım sitelerinin gün geçtikçe kullanıcı sayısı artmaktadır (Karaaslan ve Budak, 2012)

2.2.1. Günümüzde en çok üyeye sahip sosyal medya siteleri

Sosyal medya platformları 21. yüzyılın en çok dikkat çeken ve kullanılan web siteleri olarak önemi gün geçtikçe artırmaktadır. Günümüzde Facebook, Twitter, Instagram, Foursquare, LinkedIn, Youtube, Swarm, Flickr gibi sosyal medya siteleri en çok talep görenler arasındadır ([Http://Www.Ebizmba.Com/Articles/Social-Networking-Websites](http://www.ebizmba.com/articles/social-networking-websites)).

2.2.1.1. Facebook

2006 yılında Mark Zuckerberg tarafından ilk olarak Harvard üniversitesi öğrencileri için yapılmıştır. Daha sonrasında dünyaya açılan bir sosyal paylaşım sitesi haline gelmiştir. Web 2.0 uygulamalarından en bilinen sosyal medya uygulamasıdır. Her birey ücretsiz olarak kayıt olabilmektedir. Facebook ile kullanıcılar kişisel bilgilerini paylaşabilmekte, yorum, etiketleme, beğeni, tekrar paylaşma ve paylaşılan videoları izleme gibi birçok etkinlik gerçekleştirebilmektedirler. Ayrıca sosyal ortamların barındırdığı grupları oluşturabilmekte ve katılabilmektedirler.

2.2.1.2. Instagram

Instagram Kevin Systrom ve Mike Krieger adlı iki girişimcinin sadece fotoğraf paylaşılmasını amaçlayarak 2010 yılında geliştirilmiş oldukları bir uygulamadır. İlk zamanlarda sadece IOS işletim sistemine sahip telefonlar için uyumluken günümüzde Android ve Windows işletim sistemine sahip telefonlara uyumlu sürümleri geliştirilmiştir. Bu platformda paylaşılan fotoğraflar diğer sosyal paylaşım sitelerinde de tekrar paylaşa bilinmektedir.

2.2.1.3. YouTube

Video paylaşımı için kullanılan bir sosyal medya platformudur. Ayrıca slâyt, animasyonlar, amatör çekimler, fragmanlar gibi her çeşit video formatında dosyanın yüklenmesine olanak sağlamaktadır. Youtube oturum açarak kullanıcılar kendi kanalını oluşturabilmekte video ve görüntülerini paylaşabilmektedir. Ayrıca kullanıcılar videolara yorum, beğeni ve beğenmeme olarak durum oluşturabilmekte, Youtube da bulunan herhangi bir videoyu diğer birçok sosyal medya platformlarında paylaşabilmektedirler.

2.2.1.4. LinkedIn

Sanal özgeçmiş (Cv) ağıdır. İş dünyasında profesyonel bir ortam yaratmak için oluşturulmuştur. Kullanıcılar kişisel bilgilerini, yaptıkları işleri, ilgi alanlarını paylaşabilmektedir. Ayrıca iş arama iş ilanı verme gibi özellikleri de bünyesinde barındıran bir programdır. Bu sosyal medya platformu sayesinde kullanıcıların uzman oldukları alanlarda kendilerini tanıtabilmelerini sağlamaktadır. Ayrıca bu sosyal medya da bulunan uzman kişilerle iletişime geçip sorulara sorarak deneyimlerinden faydalanılabilmektedirler.

2.2.1.5. Swarm

2009 yılında ortaya çıkmış kullanıcıların bulunduğu konumu bildire bilmelerini sağlayan bir uygulamadır. Kullanıcıların gezileri esnasında bulunduğu konumları paylaşarak (Check-in) tavsiye niteliğinde yorumlar bırakabildiği, yorum ve puanlama yapabildiği bir uygulamadır.

2.2.1.6. Flickr

Fotoğraf paylaşım platformudur. Yahoo tarafından yönetilen bir sosyal medya organıdır. Profesyonel fotoğraflarınızı hem paylaşabileceğiniz hem de saklayabileceğiniz bir ortamdır. Depo kapasitesini ücret karşılığı yükseltmek mümkündür. Kendi fotoğraf albümünüzü oluşturabileceğiniz ve fotoğrafları diğer kullanıcılarla da paylaşma imkânı tanıyan bir servis sunmaktadır.

2.2.2. Sosyal paylaşım sitelerinin genel özellikleri

Yapılan araştırmalara göre öğrencilerin %76'sı gibi büyük bir kısmı interneti sosyal medyada vakit geçirmek için kullanmaktadır. Sosyal medya bu yönüyle kullanıcıların özellikle gençlerin birbirleriyle en kolay iletişim kurabildikleri kullanışlı cazip bir araçtır (Tektaş, 2014).

Sosyal paylaşım sitelerinin genel özellikleri;

- ✓ Sosyal paylaşım sitelerindeki kullanıcılar kişisel profil sayfası ile diğer kullanıcılarla etkileşimde bulunmaktadır.

- ✓ Sosyal ağların birçoğu kullanıcıya mesajlaşma, e-posta, dosya paylaşımı, video, fotoğraf paylaşımı, blogging hizmetleri sağlayarak kullanıcıların iletişimini kolaylaştırır.
- ✓ Sosyal ağlar kullanıcı için bir veritabanı tutar. Böylece kullanıcılar gruplar oluşturabilir, arkadaşlarını bulabilir, kendileri ile ortak ilgi alanı olan kişilere kolaylıkla ulaşabilmektedir.
- ✓ Büyük çoğunluğu ücretsiz olarak sunulmaktadır.
- ✓ Sosyal ağların birçoğu kullanıcı odaklı çalışmaktadırlar. Kullanıcıdan gelen dönüte göre yeni özellikler eklemektedirler.
- ✓ Sosyal ağlarda en önemli özellikse kullanıcı erişim sınırlamasını ve gizlilik kurallarını kendisinin düzenleyebilmesidir. Kullanıcılar ne kadar ve ne paylaşmak istediklerine ayrıca bu paylaşımları hangi kullanıcıların görebileceğine karar verebilirler (Özkan ve McKenzie, 2008'dan akt. Bulut, 2013).

2.2.3. Türkiye'de sosyal medya kullanıcıları

Türkiye de bireylerin internet kullanım amaçları dikkate alındığında, Türkiye istatistik kurumu verilerine göre 2014 yılının ilk üç ayında internet kullanıcılarının %78,8'i sosyal paylaşım sitelerine katılım sağlamıştır, bunu %74,2 ile online dergi, haber ve gazete okuma, %67,2 ile mal veya hizmetler hakkında bilgi arama, %58,7 ile müzik, film, oyun, görüntü oynatma veya indirme, %53,9 ile e-mail gönderme-alma takip ettikleri görülmektedir ([Http://Www.Dijitalajanslar.Com/Internet-Ve-Sosyal-Medya-Kullanici-Istatistikleri-2014/](http://www.Dijitalajanslar.Com/Internet-Ve-Sosyal-Medya-Kullanici-Istatistikleri-2014/)).

Türkiye istatistik kurumu 2016 verilerine bakıldığında;

- ✓ Türkiye'de internet kullanım oranı 16-74 yaş gurubunda nüfusa göre %61,2'dir.
- ✓ Türkiye'de internet erişim imkânına sahip hanelerin oranı Nisan 2016 itibari ile %76,3'dür.
- ✓ Hanelerin %96,9'unda cep telefonu veya akıllı telefon bulunmaktadır.
- ✓ Hanelerin %22,6'sında masa üstü bilgisayar, %36,4'ünde taşınabilir bilgisayar, %29,6'sında ise tablet bilgisayar bulunmaktadır.
- ✓ İnternet kullanıcıları günde ortalama 4,9 saat kişisel bilgisayarlar üzerinden, 1,9 saatte mobil cihazlar aracılığıyla internette zaman harcamaktadır.

- ✓ Türkiye’de 48 milyonun üzerinde internet kullanıcısı bulunmakla birlikte, 48 milyon Facebook hesabı bulunmaktadır bunların arasında sahte hesaplarda dâhildir.
- ✓ İnternet kullanan bireylerin %82,4’ ü sosyal medya kullanmaktadır.
- ✓ Türkiye’deki sosyal medyaya mobilden bağlanan kullanıcı sayısı ise 42 milyon mobil kullanıcı sayısı 71 milyon olarak görülmektedir.
- ✓ Kullanıcılar günün ortalama 2 saat 32 dakikasını sosyal medyada geçirmektedir.
- ✓ En çok kullanılan sosyal medya platformları Facebook (%93), sırayla Twitter (%72), Google+ (%70) ve LinkedIn (%33) takip etmektedir(TUİK, 2016).

2.2.4. Sosyal paylaşım sitelerinin olumlu ve olumsuz yönleri

Günümüz iletişim teknolojileri anlayışında, olumlu görüşe sahip olanlara göre mümkün olan en fazla sayıda insanın aynı biçimde aynı anda ve aynı olaylardan haberdar olabilmesi açısından teknolojinin faydalarını savunmaktadırlar. Bu görüşe karşı olanlar ise, teknolojiyi reddetmemekte yâda bunun daha bilinçli ve denetlenebilir bir şekilde kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar (Öztürk, 2011). İnternet kullanıcıları internet erişiminin yaygınlaşıp kolaylaşması ile kullanıcı sayısı artan sosyal paylaşım sitelerini oldukça kolay kabullenmiştir. Kullanıcıların etkileşim ve iletişimini sağlayan sosyal paylaşım siteleri bu vesileyle kişilerin sosyalleşmelerini sağlamaktadır.

2.2.4.1. Sosyal paylaşım sitelerinin olumlu yönleri

Sosyal paylaşım sitelerinin faydalarını şu şekilde sıralayabiliriz (Onat ve Osman, 2008; Zafarmand, 2010; Öztürk, 2011’den akt. Bulut, 2013).

- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde kullanıcı kontrolü tamamen bireyin kendindedir.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleri kurumlar için de önemli bir araçtır.
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde sosyal sorumluluk projelerini geniş kitlelere duyurma imkânı bulunmaktadır.
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde gruplar kurulabilir, çeşitli düşünceler ortaya koyulup, tartışılabilir.
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde kullanıcılar için çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Kullanıcılar bu uygulamalarla kurumsal olarak kendi özel sitelerini oluşturarak faaliyet gösterebilirler.

- ✓ Sosyal paylaşım siteleri yeni kişilerle tanışmanın en ucuz, en zahmetsiz ve en çabuk yöntemlerinden biridir.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleri, sosyal paylaşım ortamlarından herkesin yararlanmasını sağlar.
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde iletişim, etkileşim, karşılıklı ilişki ve konuşma fırsatı sunar.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleri, topluluklar oluşturulmasına ve bu topluluklara dair paylaşımlarda bulunulmasına imkân sağlar.
- ✓ İnsanlar sosyal paylaşım siteleri yoluyla kendi bilgilerini, düşüncelerini, görüntüler ve videolar ile paylaşabilmektedir.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleri, internet kullanıcılarını hem üreten hem tüketen kişiler olarak şekillendirmektedir.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleri, kullanıcıları için istedikleri içerikleri seçme imkânı sunar.

2.2.4.2. Sosyal paylaşım sitelerinin olumsuz yönleri

Sosyal paylaşım sitelerinin kullanıcı sayısının çokluğu ve bilinçsiz kullanımı nedeniyle hayatımız da önemli yer edinmiştir. Bu sebeple sosyal paylaşım sitelerinin olumsuzlukları şu şekilde sıralanabilir (Onat ve Osman, 2008, Öztürk, 2011; Zafarmand, 2010'den akt. Bulut, 2013).

- ✓ Paylaşılan bilgiler sosyal paylaşım üyesi olan kişi ve sosyal paylaşım sunucusu arasındadır. İnternet kullanıcılarının tamamına açık değildir.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleri üyelerinin kişisel bilgilerini de bir başka sosyal paylaşım ortamlarına dağıtmamakta ve paylaşmamaktadır.
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde yeterince açık değildir yani üye profillerine ulaşmak için, çoğu sitede üyeler tarafından kabul edilmek gerekmektedir.
- ✓ Sosyal paylaşım sitelerine her gün yeni üyelerin katılmasıyla giderek kullanıcı sayısının artması iletişim de kirliliğin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.
- ✓ Sosyal paylaşım siteleriyle kurulan arkadaşlıklar, birebir gerçekleşmediği için, yüz yüze iletişimin yerini alması beklenemez.
- ✓ İnternet hukuku her ülke için farklı olmasından dolayı bazı sosyal paylaşım siteleri ile ilgili bazı sorunlar yaşanmaktadır.

- ✓ Sosyal paylaşım sitelerinde kullanılan dil de bir dezavantajdır. Sosyal paylaşım sitelerinin yaygınlaşması ile yozlaşmış Türkçe ile yeni bir dil kültürü oluşmuştur.
- ✓ İnternete bağlantı hızlarının sürekli değişkenlik göstermesi iletişim sorunu yaratmaktadır.

İnternetin yaygınlaşması, sürekli gelişen teknoloji günlük hayatımızın bir parçası haline gelen sosyal medya platformlarını ortaya çıkarmıştır. Sosyal medya bireylerin iletişimlerini, paylaşımlarını, öğrenme biçimlerini, etkileşimlerini ve işbirlikli çalışmaları yeniden şekillendirmekle birlikte sosyal medya ortamları siber zorbalığın en sık gerçekleştiği çevrimiçi ortamlardır (Çelik ve Tekin, 2015). Bundan dolayı sosyal medyada yer verilecek kişisel bilgilerin özenle seçilmesi gerekmekte ve sosyal medya üzerinden arkadaşlık yapılacak kişilerin dikkatli olunması hayati önem taşımaktadır. Sosyal medyanın sağlıklı kullanımı ile ilgili toplumsal alanlarda, okullarda (ilk-orta-lise), üniversitede eğitimler verilerek kullanıcıları siber suçlara karşı bilinçlendirip siber zorbalık durumları en aza indirilebilir.

2.3. Anlık Mesajlaşma Uygulamaları

Anlık mesajlaşma uygulamaları (Mobile Instant Messaging) akıllı telefonlar sayesinde sohbet, resim ve video gönderme, görüntülü konuşma imkânı sağlayan çoğunluğu ücretsiz programlardır (Dashtinejad, 2015). Başka bir ifadeyle anında mesajlaşma (instant messaging, IM) iki veya daha fazla kişinin internet üzerinden aynı zamanda yazılı olarak mesajlaşmasını ifade etmektedir (Phillips ve Young, 2009'dan akt. Sarı,2015). Anında mesajlaşma programları sunucunun internet sayfasında veya çeşitli uygulama mağazalarından yüklenmek üzere sunulur. Kullanıcılar akıllı telefonlarına programı indirerek kişisel hesaplarını oluşturabilmektedir. Bu tarz uygulamaların çoğu tekrarlanan giriş gerektirmeden kullanıcının her uygulamaya girişinde kişisel kimliği için giriş yapmamış olur doğrudan mesajlara girebilir (<http://www.dijitalajanslar.com/mobil-mesajlasma-uygulamaları/>).

Anlık Mesajın faydaları;

- ✓ Aynı anda birden fazla kişi ile farklı konularda iletişim kurabilme
- ✓ Hızlı, anlık ve kolay iletişim.

- ✓ Hızlı soru sorma ve hızlı cevap alma
- ✓ İş arkadaşları ile sürekli iletişim içinde olma
- ✓ Anlık yaratılmış taleplerle yazılı toplantılar düzenleme
- ✓ Dosya paylaşım kolaylığı ile hızlı bilgi paylaşabilme
- ✓ İletişimi sürekli kaydedebilme ve geriye dönük izleyebilme
- ✓ İletişim giderlerinde azalma
- ✓ Video, fotoğraf paylaşımında ki kolaylık

İnternet aracılığıyla gerçek zamanlı olarak yazışma imkânı sağlayan anlık mesajlaşma servislerinin ücretli ve ücretsiz sürümleri mevcuttur. Mobil iletişimin internet ile birlikte yeni adresi olarak adlandırılabilir anlık mesajlaşma uygulamaları metin mesajları, sesli dosya gönderimi, dosya transferi, hiperlinkler ve video sohbet uygulamalarını kullanıcılarına sunmaktadır. WhatsApp, Line, WeChat, Tango, Skype, Viber ve Facebook Messenger giderek popülerliğini arttıran anlık mesajlaşma uygulamalarına örnek olarak verilebilir. Bu tür uygulamalar teknolojik gelişimle birlikte hızla artmakta ücretli ve ücretsiz olarak piyasaya sürülmektedir. Günlük hayatımızda vazgeçilmez bir parçası haline gelen cep telefonları bu uygulamalar en az cep telefonları kadar önemli hale gelmiştir.

2.3.1. Anlık mobil mesajlaşma uygulamaları çeşitleri

Bireylerin hızlı iletişim kurma ihtiyaçlarını karşılayan mesajlaşma uygulamaları anlık mesajlaşma ile birlikte resim ve video gönderme, görüntülü arama, arkadaş grubu oluşturma gibi özelliklere sahip uygulamalarla da hayatlarına farklı bir boyut kazandırmıştır. Mobil olarak internet erişimi olan her yerden bu uygulamaların kullanılması kullanma sıklığını artırmış ve çeşitlenmesini sağlamıştır(<https://www.schau-hin.info/tr/medien/mobil-cihazlar/bilmeye-deger/whatsapp-vb-akilli-telefonda-aninda-mesajlasma-uygulamasi.html>).

2.3.1.1. WhatsApp

Türkiye’de ve Dünyada lider anlık mesajlaşma uygulaması olarak bilinen WhatsApp yakın geçmişte büyük bir sosyal paylaşım ağı olan Facebook tarafından satın alınmıştır. Kullanıcılar için ücretsiz (Mobil internet maliyeti hariç) kullanım imkânı vardır. Bu

uygulama ile metin mesajı, video ve sesli mesaj gönderimi, dosya paylaşımı, konum paylaşımı gruplarla iletişim imkânı sunmaktadır. WhatsApp'ın güncel İsmi İngilizce "What's up?" ("Ne haber?", "Ne var ne yok?") ifadesine dayanmaktadır ve "App" (İngilizce Application "uygulama") kısaltmasıyla bütünleşmektedir. Whatsapp; OIS, Android, Nokia, Windows ve BlackBerry gibi işletim sistemlerini desteklemektedir. Whatsapp mesajlaşma uygulaması bilgisayar üzerinden de kurulum gereksizdir Whatsapp web aracılığı ile kullanılabilir.

2.3.1.2. Snapchat

Ücretsiz olarak sunulan bu uygulamanın diğer bütün uygulamalardan farkı gönderilen mesajların, fotoğraf, yazı gibi kendini 10 saniye sonra otomatik olarak kendisini yok etmesidir. Yani gelen bir mesaj 10 saniye sonra silinmekte ve asla kaydedilmemektedir. Bu uygulama IOS ve Android işletim sistemini destekleyen tüm telefonlarda kullanılabilir.

2.3.1.3. Line

Naver Corp tarafından Japonya'da geliştirilen bu uygulama Japonya ve Güney Kore'nin en iyi mesajlaşma uygulamaları arasındadır. Line, ücretsiz sesli aramalar ve anında mesajlaşmaya ek olarak, çizgi mesajlar uygulamasıyla kullanıcılara farklı iletiler yaratma olanağı sunmaktadır. Uygulama hemen hemen tüm akıllı telefon modellerini desteklemektedir. Aynı zamanda Line'i bilgisayarınız üzerinden de kullanılabilir.

2.3.1.4. Tictoc

Tictoc anlık mesajlaşma ve konuşma imkânı sunan ve Türkiye de geliştirilen bir uygulamadır. Bilgisayar üzerinden de kullanımı özellikle gençler arasında yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Kullanıcının bilgisayarda yaptığı sohbete, istediği anda mobil cihaz üzerindeki uygulama ile kaldığı yerden devam edebilme özelliğine sahiptir, bilgisayarda hiçbir sohbet geçmişi de tutmamaktadır. TicTocID özelliği ile kişisel rehberde bulunmayan kişiler ile de mesajlaşma imkânı sunmaktadır, sohbete başlamak için cep telefonu numarası ve ya kullanıcı adı verme zorunluluğunu da ortadan kalkmaktadır.

2.3.1.5. Viber

2014 yılında oluşturulan geniş bir kullanıcı kitlesine sahip olan Viber ViberOut özelliği ile yurtiçi ve yurt dışı arama yapabilme imkânı sunmaktadır. Yurtdışı aramalarda da herhangi bir ek ücret almamaktadır. Bu özelliğinin dışında kullanıcılar; text mesaj, fotoğraf, ses kaydı gibi iletileri de paylaşabilmektedirler. Kullanıcılar aynı zamanda uygulamanın Public Chats özelliği kullanarak ünlülerin, önemli kişilerin sohbetlerini ya da belirli bir konu hakkındaki sohbetleri takip edebilmektedirler.

2.3.1.6. Wechat

Özellikle Çin’de fazlaca yaygın olan WeChat üzerinden kullanıcılar yazılı mesajlar, multimedya paylaşımları yapabilmektedirler. Uygulama içerisinde ki Livechat özelliği ise telsiz iletişimine benzer bir ortam sunarak bas konuş tarzında sesli mesajlar göndermeye olanak sağlamaktadır.

2.3.1.7. Facebook messenger

Milyonlarca kullanıcısı sayesinde popüler hale gelmiş olan Facebook Messenger uygulamasını kullanarak kullanıcılar arkadaşları ile mobil ortamlarda iletişime geçebilmektedir. Uygulama şu an için sadece Android ve OIS işletim sistemine sahip cihazlar üzerinde desteklenmektedir.

2.3.1.8. Tango

Tango mesajlaşma, video aramalarına ve sesli aramalar olanak veren bir sosyal iletişim uygulamasıdır. Kullanıcılar mesajlaşmanın dışında diğer kullanıcılarla oyun oynayabilmektedir. Uygulama, Spotify’ya gibi müzik uygulamaları ile eş zamanlı çalışarak kullanıcılara dinledikleri müzikleri paylaşma imkânı da sağlamaktadırlar.

2.3.2. Anlık mesajlaşma uygulamaları ve siber zorbalık

Cep telefonu, internet, kısa mesaj servisi gibi iletişim araçları günlük yaşamı kolaylaştırmakla birlikte kötü niyetli kullanıcılar nedeniyle rahatsızlık verici bir araca dönüşmektedir. Bu durum siber zorbalık adı verilen internet üzerinden gerçekleştirilen

zararlı eylemlerin önünü açmaktadır. Gelişen teknoloji sonucunda zorbalıkla karşılaşılabilen ortamlar hızla artmıştır. Herkesin kullandığı anlık mesajlaşma uygulamaları da bu ortamların içerisinde yer almaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama süreci, veri toplama aracı, ölçek geliştirme süreci, verilerin analizi bulunmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerin sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalık davranışlarının araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada ölçek geliştirme çalışması yapılmış nicel araştırma ile de desteklenmiştir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için Büyüköztürk'ün (2005) ölçek geliştirme basamakları kullanılmıştır.

- 1.Aşama: Problemi Tanımlama; amaç ve soru belirleme
- 2.Aşama: Madde Yazma; Taslak form oluşturma
- 3.Aşama: Uzman Görüşü Alma; Ön uygulama formu oluşturma
4. Aşama: Ön Uygulama ve Ankete Son Şeklini Verme

Araştırma betimleyici araştırma yöntemlerinden tarama (survey) modeli ile de desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişteki veya halen var olan bir durumu, olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Üniversite kapsamında bulunan meslek yüksekokulları ve fakülte öğrencilerine veri toplamak amacıyla toplam 1400 anket dağıtılmış ancak bu anketlerden boş dönenler, belli bir desen çizmiş olanlar, tek seçenek belirtilmesi istenen sorularda birden fazla seçenek işaretlenmiş olanlar kullanılmamıştır. Ayrıca çevrimiçi olarak uygulanmış 152 adet anket bulunmaktadır. Bu işlemler yapıldıktan sonra 1237 veri üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem seçiminde tesadüfü olmayan örnekleme yönteminden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Hatalı ya da eksik veriler, tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerler atıldıktan sonra (N=629, Bayan, N=609, Erkek) 1237 öğrencinin verisi çalışmada kullanılmıştır. Veriler Lisans (N=589) ve önlisans (N=648)

öğrencilerinin katılımı sağlanmış, çalışmaya katılımda bulunan öğrenciler 17- 44 yaş aralığında olup 17-18 yaş aralığında 130 öğrenci, 19-20 yaş aralığında 522 öğrenci, 21-22 yaş aralığında 413 öğrenci, 23-24 yaş aralığında 100 öğrenci 25 + yaş grubunda ise 72 öğrenci bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci

Siber zorbalığa maruz kalma ölçeğini uygulamak amacıyla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinden gereken izin alınmıştır.İzin belgesiyle birlikte okullara gidilmiş ve okul müdürlerinden de uygulama yapmak için izin istenmiştir. Araştırmaya ilişkin siber zorbalığa maruz kalma ölçeğini uygulamak için 2015-2016 eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında veriler toplanmıştır. Ölçeği uygulayabilecek kişilerle görüşülmüş ders öğretmenlerinden de izin alınarak çoğunluğunu derslikler olmak üzere merkezi kampüste araştırmacı sınıflarda verileri toplamıştır.İlçe merkezlerinde ise bir ilçede online anket uygulanmış diğer ilçelerde basılı ölçeklerle veriler toplanmıştır. Araştırmaya öğrencilerin katılma zorunluluğunun olmadığı söylenmiş olası olumsuz durumların olması önlenmiştir. Öğrencilerin ölçeği tamamlamaları ortalama on dakikalarını almıştır.

3.4. Veri Toplama Aracı

Çalışmada üniversite öğrencilerinin mobil cihazlarda siber zorbalığa maruz kalma durumları araştırılmak istenmiş uygun ölçek olmaması nedeniyle ölçek geliştirilmeye karar verilmiştir. Sosyal medya ve anlık mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalığa maruz kalma durumunu belirlemek için veri toplama aracı geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek Ek-A da bulunan “Siber Zorbalığa Maruz Kalma Ölçeği” çalışmada kullanılmıştır. Siber zorbalığa maruz kalma ölçeği kişisel bilgiler formundan ve üç faktörlü olarak 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tipindedir. Elde edilen veriler sonucunda ölçeğe güvenirlik ve normallik analizi uygulanmıştır.

3.4.1. Ölçek geliştirme süreci

Ölçek geliştirme sürecinde ilk olarak taranmış benzer çalışmalar incelenmiştir. Siber zorbalığın araştırıldığı birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Türkiye’de de etkilerini, siber

zorbalığın yaygınlığını belirlemek için, farklı çalışmalar yapılmaktadır (Arıcak vd., 2008; Dilmaç, 2009; Erdur-Baker, 2010; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Kavuk, 2011; Kavuk, Keser ve Teker, 2011; Topçu, Erdur- Baker ve Çapa-Aydın, 2008) ve siber zorbalığı ölçme amacıyla ölçek geliştirme çalışmaları (Ayas ve Horzum, 2010; Tanrıku, Kınay ve Arıcak, 2012) bulunmaktadır. Yapılan tüm araştırmalar, siber zorbalık bir tehlike olarak görülerek bu tehlikenin arttığını ve bu konunun önemsenmeyecek bir konu olmadığını vurgulamaktadır. En önemli sorun ise siber zorbalık davranışlarıyla nasıl baş edileceğinin öğretmenlerin, yöneticilerin, ailelerin ve öğrencilerin hemen hemen hiç bilinmemesidir.

Siber zorbalıkla ilgili en önemli nokta siber zorbalığın nasıl ölçülmesidir. Alan yazın incelendiğinde ise sanal zorbalığı ölçmek için genellikle anket tarzı ölçeklerin kullanıldığı görülmektedir. Alan yazında anket geliştirme süreci ile ilgilide birçok görüş yer almaktadır. Bu çalışmada Büyüköztürk'ün (2005) öngördüğü süreç temel alınmıştır.

1. Aşama: Problemi tanımlama; Türkiye'deki gelişen teknoloji ile siber zorbalıkla karşılaşma durumları araştırılmıştır. Sosyal medya da gözlemlenen ve anlık mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalık durumlarının incelenmesine dair bir ölçeğin bulunmamasından dolayı ölçek geliştirmeye ihtiyaç duyulmuştur.

2. Aşama: Madde yazma; Bu süreçte alan yazın taranmış kullanım amacına uygun olarak 56 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Mevcut ölçekler incelenerek uygulama durumuna bakılmıştır.

3. Aşama: Oluşturulan maddeler iki farklı üniversitede Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümü öğretmen görevlileri, üç farklı Türk dili öğretmeni ile görüşülmüş görüşleri doğrultusunda düzenlenerek değişiklikler yapılmıştır. Siber zorbalık kavramı her ne kadar sosyal bir sorun olsa da kişisel bir durumu açıklama ihtiyacını gidereceği için ölçek maddeleri psikolog tarafından incelenmiş önerileri dikkati alınarak düzenleme yapılmıştır. Ayrıca hedef kitleden 20 kişilik bir üniversite öğrenci grubundan da anket hakkında görüşleri istenmiş alınan cevaplar doğrultusunda anket formu güncellenerek 13 maddeden oluşan kişisel bilgi formu ve 44 madde ve iki bölümden oluşan siber zorbalığa maruz kalma ölçeği geliştirilmiştir.

4. Aşama Bu aşamanın sonucunda; Sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları üzerinde görülen siber zorbalık davranışları yer alan maddelerle ilgili katılma düzeyini ifade etmek için 5’li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Bu dereceleme “Her zaman (5), Sık sık (4), Ara sıra (3), Nadiren (2) ve Hiçbir zaman (1)” şeklinde oluşturulmuştur. Geçerlik çalışmalarında öncelikli olarak kapsam ve görünüş geçerliği için başvurulacak olan uzmanlar belirlenmiştir. Alınan görüşler ve eleştiriler doğrultusunda ölçek maddelerinde gerekli düzeltme ve çıkarma işlemleri yapılarak, toplam 44 maddelik ölçek oluşturulmuştur.

3.4.1.1. Faktör Analizi

Üniversite öğrencilerinin sosyal medya ve anlık mobil mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalığa maruz kalma durumları incelemek amacıyla 44 maddeden oluşan ölçek geliştirilmiştir. Bu çerçevede hazırlanan ölçme aracının faktör desenini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi için örneklem büyüklüğü 1000’in mükemmel olduğu görüşü (Tabachnick ve Fidell, 2001) ile eldeki verilerin tamamı (N=1237) faktör analizi için kullanılmasına karar verilmiştir. Faktör analizi yapmadan önce veriler Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmış sonuçları Tablo 3.1’ de görülmektedir.

Tablo 3.1 KMO Testi sonucu

Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı		0,950
Bartlett's Testi	X ²	7053,119
	Sd	210
	p	0,000

Açıklayıcı faktör analizi uygulamasından önce örneklem büyüklüğünün (N:1237) faktörleştirmeye uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda KMO değerinin 0,950 olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda örneklem büyüklüğünün faktör analizi için “mükemmel” olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Leech, Barrett ve Morgen, 2005; Şencan, 2005; Tavşancıl, 2005). Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ise ki-kare değerinin manidar olduğu görülmüştür (Tavşancıl, 2005). Elde edilen sonuçlar doğrultusunda örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmektedir.

Sosyal medya ve anlık mobil mesajlaşma uygulamalarında siber zorbalığa maruz kalma ölçeğinin faktör desenini ortaya koymak için faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçek de bulunan 44 madde için özdeğeri 1'in üzerinde olan altı bileşen olduğu görülmüştür. Bu bileşenlerin toplam varyansa yaptıkları katkı 53,966'dır. Birinci faktör için varyans miktarı 37,360, ikinci faktör için varyans yük miktarı 4,370, üçüncü faktör için varyans yük miktarı 3,819, dördüncü faktör için varyans yük miktarı 3,265, beşinci faktör için varyans yük miktarı 2,690, altıncı faktör için varyans yük miktarı 2,464 olarak görülmektedir. Söz konusu oluşmuş olan bu altı faktör için açıklanan toplam varyans miktarı tablosu ve gerekse yamaç-birikinti grafiği de incelenerek, toplam varyansa katkıları değerlendirilmiştir. Varyans değerleri incelenerek ölçeğin üç faktörlü olmasına karar verilmiş yeniden faktör analizi yapılması uygun görülmüştür.

Yapılan faktör analizi sonucunda üç faktörlü bir yapı oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonucunda faktör deseninin ortaya koymak amacıyla açıklayıcı faktör analizi sonucunda 23 maddenin binişiklik yaptığı gözlenmiştir. Binişikli iki madde arasındaki farkın 0.1 den az olduğu durumlarda maddenin çıkartılması gerektiğinden dolayı 23 madde (9,10,12,13,14,15,16,22,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,36,38,39,40,41) ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçekten çıkarılan maddeler sonucunda kalan 21 madde ile tekrar faktör analizi yapılmış üç faktörlü ve faktörlerin varyansa yaptıkları toplam katkı %55,657 olduğu görülmektedir. Bu maddelerin çıkartılması ile elde edilen faktör deseni ve faktör yük değerleri Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2 Faktör analizi sonucu

	Taciz Etme	Güvenlik	Ayrırma
s1		,710	
s2		,706	
s3		,690	
s4		,621	
s5		,642	
s6		,555	
s7	,631		
s8	,631		
s11	,660		
s17	,635		
s18	,625		
s19	,483		
s20	,392		
s21	,597		
s23	,426		
s24	,576	-	
s35			,695
s37			,544
s42			,725
s43			,753
s44			,760

Not: 0,2 yük değerinin altındaki değerler silinmiştir.

Yapılan analizde 0,392'in altında yük değerine sahip madde bulunmamaktadır. Ankette kullanım dışı bırakılan binişik maddelerin ardından siber zorbalığa maruz kalma ölçeği faktörü olarak belirlenen taciz etme faktörü olarak belirlenmiş on madde bulunmaktadır. Maddelerin yük değerleri 0,660 ile 0,392 arasındadır. Bir diğer faktör olan güvenlik faktörü altı maddeden oluşmaktadır ve faktör yükleri 0,710 ile 0,555 arasında değişmektedir. Ayrırma faktöründe ise beş madde bulunmaktadır ve yük değerleri 0,544 ile 0,760 arasında değişmekte olup ortalama çok iyi bir yük değerine sahiptir. Ölçeğin geneline bakıldığı zaman yük değerlerinin ortalaması çok iyi olarak görülmektedir (Comrey, 1992'den akt. Büyüköztürk, 2007).

İlk faktörün ölçeğin varyansına etkisi daha fazla olup diğer faktörlerin birbirlerine yakın ve daha az olduğu görülmektedir. Oluşturulan üç faktörün ankette ki varyans değeri katkıları ise birinci faktörün %43,260, ikinci faktörün %6,896, üçüncü faktörün %5,501, toplam yük değeri de %55,657 varyans değerine sahiptir. Çok faktörlü desenler de açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli olarak kabul edilmektedir (Sherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988'danakt. Tavşancıl, 2005). Bu çerçevede tanımlanan faktörün, toplam varyansa katkısının yeterli olduğu görülmektedir.

Elde edilen veriler sonucunda "Siber Zorbalığa Maruz Kalma Ölçeği" geliştirilmiştir. Oluşturulan ölçek Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi lisans ve ön lisans öğrencilerine (N:1396) uygulanmıştır. Anketler arasında uygun olmayan veriler çıkarılarak (N:1237) ölçeğin faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda oluşturulan 44 maddeden 23 maddenin binişiklik yapması ve madde yük değerleri düşük olduğu için çıkartılmasına karar verilmiştir. Ölçek 21 madde ve üç faktör olarak son şeklini almıştır. Ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği için anketin daha geniş bir kitleye yeniden uygulanması uygun görülmektedir.

Tablo 3.3 Faktör maddeleri ve faktör yük değerleri

Faktör	Madde	Faktör Yüğü	Cronbach's Alpha
	7	Özel bilgilerim kötü amaçlı kullanıldı	0,631
	8	Kullanıcı Şifrelerim ele geçirilerek hesabıma girildi	0,631
	11	Başkaları tarafından bilinmesini istemediğim kişisel bilgilerim açığa çıkarıldı	0,660
	17	Kişisel bilgilerim (kimlik bilgileri, fotoğraf vb) izinsiz kullanıldı	0,635
	18	Hakkımda yanlış, kötü izlenim uyandıran mesajlar, fotoğraflar, sözler paylaşıldı.	0,625
Taciz Etme	19	Kişisel bilgilerimle (kimlik bilgileri, fotoğraf vb) kullanılarak karşı cinse cinsel içerikli mesajlar, resimler videolar gönderildi	0,483
	20	Tarafıma çirkin/müstehcen mesajlar, resimler, videolar gönderildi	0,392
	21	Başkaları tarafından kişisel sayfama izinsiz girildi	0,597
	23	Kişisel bilgilerim izin alınmadan farklı sitelerde yayımlandı	0,426
	24	Hesabımın şifresi alınarak özel mesajlarıma ulaşıldı	0,576
	1	Hakaret ifadeleri içeren mesajlar gönderildi	0,710
	2	Tehdit edici mesajlar gönderildi	0,706
Güvenlik	3	Alay edici, küçük düşürücü mesajlar gönderildi	0,690
	4	İftiraya maruz bırakıldım	0,621
	5	Şahsıma rahatsız edici lakap takıldı	0,642
	6	İtibarıma zarar verecek mesajlar paylaşıldı	0,555
	35	Üyesi olduğum gruptan isteğim dışında çıkarıldım	0,695
Ayırma	37	Başkaları kendileri ile iletişim kurmamı engelledi.	0,544
	42	Ortamı terk etmeye zorlandım	0,725
	43	Kasıtlı olarak etkinliklere dâhil edilmedim	0,753
	44	Üyesi olmak istediğim gruba dâhil edilmedim	0,760

Ölçek de bulunan maddelerin Cronbach's Alpha değerleri ve faktör yük değerleri Tablo 3.3'de görülmektedir.

3.4.1.2. Güvenirlilik

Yapılan faktör analizi sonucunda görüldüğü gibi ölçek faktörlerinin Cronbach's Alpha değerlerinin güvenilir olduğu görülmüştür. Analiz verilerinin tamamının faktör yük değerlerini için Cronbach's Alpha değerleri bulunmuştur. Alfa katsayısının bir'e (1.00) yaklaştıkça güvenirliliğin yüksek olduğu kabul edilir. Alfa katsayısının bulunabileceği aralıklar ve buna bağlı olarak da ölçeğin güvenirliliği $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir. Yapılan analizde taciz etme faktörünün yük değerleri için Cronbach's Alpha= 0,883 değeri bulunmuştur. Alpha katsayısına göre taciz etme faktörü oldukça güvenilirdir. Yapılan analizde güvenlik faktörünün yük değerleri için Cronbach's Alpha= 0,835 değeri bulunmuştur. Alpha katsayısına göre güvenlik faktörü oldukça güvenilirdir. Yapılan analizde ayırma faktörünün yük değerleri için Cronbach's Alpha=0,838 değeri bulunmuştur. Alpha katsayısına göre ayırma faktörü oldukça güvenilirdir sonucuna ulaşılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada bulgular değerlendirilirken istatistiksel analizler SPSS.22 paket programından yararlanılarak yapılmıştır. Üniversitelerde uygulanan anket formları ve web ortamında hazırlanan ölçekler kodlanarak SPSS'e girilmiştir. Verilerin analiz programına girişi esnasında istemeyerek oluşabilecek herhangi bir hatanın olup olmadığını kontrol etmek amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Öğrencilerin demografik özellikleri ile siber zorbalığa maruz kalma durumları için yüzdeler ve frekans tablosu oluşturulmuştur. Araştırma sorusuna cevap bulmak amacıyla MANOVA testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında bu bölümde katılımcıların demografik özellikleri, mobil mesajlaşma uygulamaları katılımcı frekansları, katılımcıların kullandıkları mobil uygulamaların kullanım amaçlarına göre frekansları, katılımcıların kullandıkları mobil sosyal medya uygulamaları frekansları, ölçek maddelerinin frekansları ve siber zorbalık durumu MANOVA sonuçları yer almaktadır.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Veri toplamak amacıyla toplam 1400 anket dağıtılmış ancak bu anketlerden boş dönenler, belli bir desen çizmiş olanlar, tek seçenek belirtilmesi istenen sorularda birden fazla seçenek işaretlenmiş olanlar çıkartılarak analiz yapılmıştır. Bu işlem yapıldıktan sonra 1237 veri üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine ait frekans analizi sonuçları Tablo 4.1’de sunulmuştur. Buna göre katılımcıların cinsiyetlerine bakıldığında 608’i (%49,2) erkek 628’ü (%50,8) kadındır. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında 589’ u (%47,6) lisans, 648’i ön lisans öğrencileridir. Katılımcıların yaşlarına bakıldığı zaman 17-18 yaş aralığında 130 (%10,5) öğrenci, 19-20 aralığında 522 (%42,2) öğrenci, 21-22 yaş aralığında 413 (%33,4) öğrenci, 23-24 yaş aralığında 100 (%8,1) öğrenci 25 ve daha fazla yaşta ise 72 (%5,8) öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 4.1Katılımcıların demografik özelliklerine ait istatistikler

Demografik değişken/düzey	f	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Bayan	628	50,8
Erkek	608	49,2
Eğitim Durumu		
Lisans	589	47,6
Ön lisans	648	52,4
Yaş		
17-18	130	10,5
19-20	522	42,2
21-22	413	33,4
23-24	100	8,1
25+	72	5,8

4.2. Mobil Mesajlaşma Uygulamaları Katılımcı Frekansları

Katılımcıların akıllı telefonlarda kullandıkları anlık mesajlaşma uygulamaları kullanım frekansları Tablo 4.2’de görülmektedir. Sonuçlara göre anlık mesajlaşma uygulamalarından Whatsapp kullanıyorum cevap sayısı f= 1221 (%97,9) kullanmıyorum cevap sayısı f=26 (%2,1), Viber kullanıyorum cevap sayısı f=95 (7,7) kullanmıyorum cevap sayısı f=1106 (%89,4), Tango kullanıyorum cevabını f= 131 (%10,6) kullanmıyorum cevabını verenler f=1106 (%89,4), Line kullanıyorum cevabını f= 115 (%9,3) kullanmıyorum cevabını f=1122 (%90,7), Skype kullanıyorum cevabını f= 260 (%21) kullanmıyorum cevabını f=977 (%79), Facebook Messenger kullanıyorum cevabını f= 802 (%64,8) kullanmıyorum cevabını f=435 (%35,2), Snapchat kullanıyorum cevabını f= 363 (%29,3) kullanmıyorum cevabını f=874 (%70,7), Wechat kullanıyorum cevabını f= 26 (%2,1) kullanmıyorum cevabını f=1211 (%97,9), Tictoc kullanıyorum cevabını f= 17 (%1,4) kullanmıyorum cevabını f=1120 (%98,6), Diğer uygulamaları kullanıyorum cevabını f=22 (%1,8) olarak görülmektedir.

Tablo 4.2 Mobil mesajlaşma uygulamaları katılımcı frekansları

	Kullanıyorum		Kullanmıyorum	
	f	Yüzde (%)	f	Yüzde(%)
Whatsapp	1211	97,9	26	2,1
Facebook	802	64,8	435	35,2
Messenger				
Snapchat	363	29,3	874	70,7
Skype	260	21	977	79
Tango	131	10,6	1106	89,4
Line	115	9,3	1122	90,7
Viber	95	7,7	1142	92,3
Wechat	26	2,1	1211	97,9
Diğer	22	1,8	1215	98,2
Tictoc	17	1,4	1220	98,6

4.3. Katılımcıların Kullandıkları Mobil Uygulamaların Kullanım Amaçlarına Göre Frekansları

Katılımcıların anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanım amaçlarına göre frekansları Tablo 4.3’de görülmektedir. Katılımcıların anlık mesajlaşma uygulamalarını eğitim amacıyla kullanıyorum cevap sayısı f=504 (%50,7) ailem ile iletişim için kullanıyorum cevap sayısı f=794 (%64,2), arkadaşlarım ile iletişim için kullanıyorum cevap sayısı f=1116 (%90,2), sosyalleşme amacıyla kullanıyorum cevap sayısı f=482 (%39), İş için kullanıyorum cevap sayısı f=188 (%15,2), diğer amaçlar için kullanıyorum cevap sayısı f=7 (% 0,6) olarak görülmektedir.

Tablo 4.3 Mobil uygulamaları kullanım amacına göre katılımcı frekansları

	Kullanıyorum		Kullanmıyorum	
	f	Yüzde(%)	f	Yüzde(%)
Arkadaşlarım ile İletişim	1116	90,2	121	9,8
Ailem ile İletişim	794	64,2	443	35,8
Eğitim	504	50,7	733	59,3
Sosyalleşme	482	39	755	61
İş	188	15,2	1049	84,8
Diğer amaçlar	7	,6	1230	99,4

4.4. Katılımcıların Kullandıkları Mobil Sosyal Medya Uygulamaları Frekansları

Katılımcıların mobil cihazlarında kullandıkları sosyal medya uygulamaları frekansları Tablo 4.4'de görülmektedir. Katılımcıların sosyal medya ortamlarından facebook kullanıyorum cevap sayısı f= 1114 (%90,1) kullanmıyorum cevap sayısı f=123 (%9,9) Twitter kullanıyorum cevap sayısı f= 559 (%45,2) kullanmıyorum cevap sayısı f=678 (%54,8) Flickr kullanıyorum cevap sayısı f= 27 (%2,2) kullanmıyorum cevap sayısı f=1210 (%97,8) Instagram kullanıyorum cevap sayısı f= 981 (%79,3) kullanmıyorum cevap sayısı f=256 (%20,7) Swarm kullanıyorum cevap sayısı f= 676 (%54,6) kullanmıyorum cevap sayısı f=561 (%45,4) Youtube kullanıyorum cevap sayısı f= 984 (%79,5) kullanmıyorum cevap sayısı f=253 (%20,5). LinkedIn kullanıyorum cevap sayısı f= 99 (%8) kullanmıyorum cevap sayısı f=1138 (%92). Diğer sosyal medya ortamlarını kullanıyorum cevap sayısı f=31 (%2,5) olarak görülmektedir.

Tablo 4.4 Mobil sosyal medya uygulamaları katılımcı frekansları

	Kullanıyorum		Kullanmıyorum	
	f	Yüzde (%)	f	Yüzde(%)
Facebook	1114	90,1	123	9,9
Youtube	984	79,5	253	20,5
Instagram	981	79,3	256	20,7
Swarm	676	54,6	561	45,4
Twitter	559	45,2	678	54,8
LinkedIn	99	8	1138	92
Diğer Uygulamalar	31	2,5	1206	97,5
Flicker	27	2,2	1210	97,8

4.5. Ölçek Maddelerinin Frekansları

Ölçek maddelerinin katılımcıların cevapları doğrultusunda hiçbir zaman yapılmadı, nadiren yapıldı, ara sıra yapıldı, sık sık yapıldı her zaman yapıldı olarak cevap frekansları ve yüzdeleri Tablo 4.5’de görülmektedir.

Tablo 4.5 Ölçek maddeleri frekansları

	Hiç Bir Zaman	Nadiren	Ara Sıra	Sık Sık	Her Zaman
Özel bilgilerim kötü amaçlı kullanıldı	%79,3	%12,1	%5,3	%1,6	%1,6
Kullanıcı Şifrelerim ele geçirilerek hesabıma girildi	%61,6	%22,4	%10,0	%2,9	%3,1
Başkaları tarafından bilinmesini istemediğim kişisel bilgilerim açığa çıkarıldı	%79,9	%10,3	%5	%2,1	%2,7
Kişisel bilgilerim (kimlik bilgileri, fotoğraf vb) izinsiz kullanıldı	%76,8	%14,1	%5,3	%1,9	%1,9
Hakkımda yanlış, kötü izlenim uyandıran mesajlar fotoğraflar, sözler paylaşıldı.	%80,1	%12	%4,7	%1,5	%1,7
Kişisel bilgilerimle (kimlik bilgileri, fotoğraf vb) kullanılarak karşı cinse cinsel içerikli mesajlar, resimler videolar gönderildi	%82,8	%9,7	%4,4	%1,5	%1,5
Tarafıma çirkin/müstehcen mesajlar, resimler, videolar gönderildi	%69	%17,1	%8,4	%2,9	%2,6
Başkaları tarafından kişisel sayfama izinsiz girildi	%66,3	%19,4	%8,6	%3,4	%2,3
Kişisel bilgilerim izin alınmadan farklı sitelerde yayınlandı	%80,8	%9,5	%5,7	%2,3	%1,6
Hesabımın şifresi alınarak özel mesajlarıma ulaşıldı	%76	%12	%6,8	%3,2	%2
Hakaret ifadeleri içeren mesajlar gönderildi	%53,2	%25,1	%13,7	%4	%4
Tehdit edici mesajlar gönderildi	%72,8	%17,9	%6,2	%1,9	%1,2
Alay edici, küçük düşürücü mesajlar gönderildi	%69,4	%18,4	%7,7	%2,7	%1,8
İftiraya maruz bırakıldım	%75,1	%15,7	%6,1	%1,5	%1,6
Şahsıma rahatsız edici lakap takıldı	%76	%12,6	%6,2	%2,6	%2,6
İtibarıma zarar verecek mesajlar paylaşıldı	%80,4	%11,1	%5,1	%1,7	%1,7
Üyesi olduğum gruptan isteğim dışında çıkarıldım	%75,4	%13,3	%6,1	%2,7	%2,4
Başkaları kendileri ile iletişim kurmamı engelledi.	%66,4	%19	%7,7	%4	%3
Ortamı terk etmeye zorlandım	%82,9	%8,6	%4,4	%1,7	%2,3
Kasıtlı olarak etkinliklere dâhil edilmedim	%79,8	%10,2	%5,3	%2,6	%2,1
Üyesi olmak istediğim gruba dâhil edilmedim	%78	%12,7	%4,4	%2,6	%2,3

4.6. Siber Zorbalık Durumu MANOVA Sonuçları

MANOVA analizi için faktör maddelerinin ortalamaları alınarak analiz yapılmıştır.

Tablo 4.6 Katılımcıların cinsiyetine göre MANOVA sonucu

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	Bayan	628	1,36	,49	1,1235	14,288	,000
	Erkek	609	1,48	,68			
Güvenlik	Bayan	628	1,37	,51		36,723	,000
	Erkek	609	1,59	,74			
Ayırma	Bayan	628	1,37	,51		20,313	,000
	Erkek	609	1,59	,74			

Not: Wilk's Lambda=0,97, F(3,1233)=13,160, p<0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini cinsiyetlerine göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.6'da sunulmuştur. MANOVA sonuçları cinsiyete göre farklılık göstermiştir [Wilk's Lambda=0,97, F(3,1233)=13,160, p<0,01]. Her bir değişken için tek yönlü ANOVA sonuçlarına bakıldığında taciz etme [F(14,288)=1,235, p<0,01], güvenlik [F(36,723)=1,235, p<0,01], ve ayırma [F(20,313)=1,235, p<0,01], faktörleri cinsiyete göre anlamlı fark görölmektedir. Taciz etme faktörüne göre erkek öğrenciler (\bar{x} =1,48. Ss=0,67) bayan öğrencilere göre (\bar{x} =1,35. Ss=0,48), Güvenlik faktörüne göre erkek öğrenciler (\bar{x} =1,58. Ss=0,73) bayan öğrencilere göre (\bar{x} =1,36. Ss=0,51), Ayırma faktörüne göre de erkek öğrenciler (\bar{x} =1,58. Ss=0,73) bayan öğrencilere göre (\bar{x} =1,36. Ss=0,51) daha çok siber zorbalığa maruz kalmaktadır.

Tablo 4.7 Katılımcıların yaşlarına göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	17-18 yaş	130	1,40	,54			
	19-20 yaş	522	1,39	,56			
	21-22 yaş	413	1,46	,62		,862	,486
	23-24 yaş	100	1,45	,59			
	25+ yaş	72	1,45	,70			
Güvenlik	17-18 yaş	130	1,45	,65			
	19-20 yaş	522	1,49	,64			
	21-22 yaş	413	1,47	,64	4,1232	,282	,890
	23-24 yaş	100	1,51	,59			
	25+ yaş	72	1,41	,72			
Ayırma	17-18 yaş	130	1,41	,67			
	19-20 yaş	522	1,40	,64			
	21-22 yaş	413	1,44	,70		,490	,743
	23-24 yaş	100	1,48	,77			
	25+ yaş	72	1,44	,72			

Not: Wilk's Lambda=0,99, F(12,3254)=0,831, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin yaşlarına göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.7'de sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin yaşlarına göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,99, F(12,3254)=0,831, p>0,01]

Tablo 4.8 Katılımcıların eğitim durumlarına göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	Lisans	589	1,44	,61			
	Ön lisans	648	1,40	,57		1,003	,317
Güvenlik	Lisans	589	1,52	,68			
	Ön lisans	648	1,43	,60	1,1235	6,429	,011
Ayırma	Lisans	589	1,45	,70			
	Ön lisans	648	1,39	,66		2,878	,090

Not: Wilk's Lambda=0,99, F(3,1233)=2,572, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin eğitim durumlarına göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.8'de sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin eğitim durumlarına göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,99, F(3,1233)=2,572, p>0,01]

Tablo 4.9 Katılımcıların internet kullanım yılına göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	1 ve 1 yıldan az	21	1,46	,48			
	2 ve 4 yıl arası	138	1,49	,60		,684	,562
	5ve 7 yıl arası	437	1,41	,58			
	8 yıl ve daha fazla	641	1,41	,60			
Güvenlik	1 ve 1 yıldan az	21	1,42	,72			
	2 ve 4 yıl arası	138	1,47	,58	3,1233	,426	,734
	5ve 7 yıl arası	437	1,45	,60			
	8 yıl ve daha fazla	641	1,50	,67			
Ayrırma	1 ve 1 yıldan az	21	1,51	,62			
	2 ve 4 yıl arası	138	1,45	,69		,703	,550
	5ve 7 yıl arası	437	1,38	,61			
	8 yıl ve daha fazla	641	1,43	,72			

Not: Wilk's Lambda=0,99, F(9,2996)=0,965, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin internet kullanım yılına göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.9'da sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin internet kullanım yılına göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,99, F(9,2996)=0,965, p>0,01].

Tablo 4.10 Katılımcıların günlük internet kullanım saatine göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	1 ve 1 saatten az	74	1,45	,64			
	2 ve 4 saat arası	504	1,38	,53		1,288	,277
	5ve 7 saat arası	347	1,46	,61			
	8 saat ve daha fazla	312	1,43	,64			
Güvenlik	1 ve 1 saatten az	74	1,38	,56			
	2 ve 4 saat arası	504	1,45	,66	3,1233	1,353	,256
	5ve 7 saat arası	347	1,52	,66			
	8 saat ve daha fazla	312	1,49	,66			
Ayırma	1 ve 1 saatten az	74	1,38	,62			
	2 ve 4 saat arası	504	1,38	,63		1,597	,188
	5ve 7 saat arası	347	1,48	,73			
	8 saat ve daha fazla	312	1,43	,70			

Not: Wilk's Lambda=0,99, F(9,2996)=1,091, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin günlük internet kullanım saatine göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.10'da sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin günlük internet kullanım saatine göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,99, F(9,2996)=1,091, p>0,01]

Tablo 4.11 Katılımcıların sosyal medya kullanım yılına göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	1 ve 1 yıldan az	62	1,37	,57			
	2 ve 4 yıl arası	269	1,47	,61		2,525	,056
	5 ve 7 yıl arası	605	1,38	,52			
	8 yıl ve daha fazla	301	1,47	,70			
Güvenlik	1 ve 1 yıldan az	62	1,29	,54			
	2 ve 4 yıl arası	269	1,53	,62	3,1233	2,747	,042
	5 ve 7 yıl arası	605	1,45	,61			
	8 yıl ve daha fazla	301	1,51	,71			
Ayırma	1 ve 1 yıldan az	62	1,35	,60			
	2 ve 4 yıl arası	269	1,46	,71		2,003	,112
	5 ve 7 yıl arası	605	1,38	,62			
	8 yıl ve daha fazla	301	1,47	,77			

Not: Wilk's Lambda=0,99, F(9,2996)=1,565, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin sosyal medya kullanım yılına göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.11'de sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin sosyal medya kullanım yılına göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,99, F(9,2996)=1,565, p>0,01]

Tablo 4.12 Katılımcıların günlük sosyal medya kullanım saatine göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	1 ve 1 saatten az	332	1,39	,57			
	2 ve 4 saat arası	601	1,40	,54		3,359	,018
	5ve 7 saat arası	183	1,45	,64			
	8 saat ve daha fazla	121	1,57	,78			
Güvenlik	1 ve 1 saatten az	332	1,40	,62			
	2 ve 4 saat arası	601	1,47	,60			
	5ve 7 saat arası	183	1,56	,67	3,1233	3,560	,014
	8 saat ve daha fazla	121	1,58	,79			
Ayrırma	1 ve 1 saatten az	332	1,36	,60			
	2 ve 4 saat arası	601	1,41	,67			
	5ve 7 saat arası	183	1,45	,73		3,098	,026
	8 saat ve daha fazla	121	1,57	,82			

Not: Wilk's Lambda=0,98, F(9,2996)=2,077, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin günlük sosyal medya kullanım saatine göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.12'de sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin günlük sosyal medya kullanım saatine göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,98, F(9,2996)=2,077, p>0,01]

Tablo 4.13 Kullanıcıların akıllı telefon kullanım yılına göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	1 ve 1 yıldan az	113	1,36	,50			
	2 ve 4 yıl arası	750	1,42	,59		,621	,601
	5ve 7 yıl arası	327	1,44	,61			
	8 yıl ve daha fazla	47	1,48	,68			
Güvenlik	1 ve 1 yıldan az	113	1,37	,59			
	2 ve 4 yıl arası	750	1,48	,64	3,1233	1,540	,202
	5ve 7 yıl arası	327	1,51	,65			
	8 yıl ve daha fazla	47	1,42	,69			
Ayırma	1 ve 1 yıldan az	113	1,34	,52			
	2 ve 4 yıl arası	750	1,41	,67		1,111	,343
	5ve 7 yıl arası	327	1,46	,74			
	8 yıl ve daha fazla	47	1,36	,68			

Not: Wilk's Lambda=0,98, F(9,2996)=1,010, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin akıllı telefon kullanım yılına göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.13'de sunulmuştur. MANOVA sonuçları öğrencilerin akıllı telefon kullanım yılına göre farklılık göstermemiştir [Wilk's Lambda=0,98, F(9,2996)=1,010, p>0,01]

Tablo 4.14 Kullanıcıların akıllı telefon kullanma durumuna göre MANOVA sonuçları

Değişken		N	\bar{x}	Ss	sd	f	p
Taciz Etme	Hayır	45	1,43	,57			
	Evet	1192	1,42	,59		,007	,934
Güvenlik	Hayır	45	1,39	,62	1,1235	,864	,353
	Evet	1192	1,48	,64			
Ayırma	Hayır	45	1,49	,68			
	Evet	1192	1,42	,68		,564	,453

Not: Wilk's Lambda=0,98, F(3,1233)=1,054, p>0,01

Üniversite Öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumunu taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerini öğrencilerin akıllı telefon kullanım durumuna göre incelemek için MANOVA analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.14'de sunulmuştur. MANOVA

sonuçları öğrencilerin akıllı telefon kullanım durumuna göre farklılık göstermemiştir
[Wilk's Lambda=0,98, F(3,1233)=1,054, p>0,01]

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde teknolojik gelişmelerin yaygınlaşması ile birlikte teknolojinin etkileri de olumlu ve olumsuz olarak gözlenmeye başlanmıştır. Olumsuz etkilerin biri ise teknolojinin amacına uygun olmayan kullanımı ile ortaya çıkan siber zorbalık davranışlarıdır. Kullanılan internet teknolojileri insanları, rahatsız etme, taciz etme, aşağılama, tehdit etme gibi siber zorbalık davranışları sergilemelerine neden olmaktadır. Sonuç olarak iletişim teknolojinin gelişimi ve yaygınlaşan kullanımı etik dışı kullanımları artırmakta bu doğrultuda siber zorbalık eylemlerinin de tümüyle ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Sosyal medya üzerinden ve kullanılan mesajlaşma uygulamaları üzerinden farkındalık yaratılması, zorbalığa karşı duyarlılığın artırılması siber zorbalık sorununun çözümünde atılabilecek en önemli adım olarak görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada üniversite öğrencilerinin siber zorbalığa maruz kalma durumları araştırılmıştır.

Mobil mesajlaşma ve sosyal medya uygulamaları günümüzde akıllı telefon kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte artış göstermiştir. En çok mesajlaşma ve sosyal medya uygulamalarını belirlemek amacı ile playstore ve appstore uygulama indirme platformlarından ilk yüzdeki popüler uygulamaları kıstas olarak listelenmiş en çok kullanılanları ankette yer verilerek katılımcılara kullanım durumları sorulmuştur. Araştırmada mobil kullanıcıları cihazların anlık mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya ya daha kolay ulaşımı kullanımı arttırdığı söylenebilir. Yapılan çalışmada mobil mesajlaşma uygulamaları frekanslarına bakıldığı zaman en çok kullanılan uygulamalar sırası ile Whatsapp, Facebook Messenger, Snapchat ve skype olarak görülmektedir. Katılımcıların sosyal medya uygulamaları kullanım frekanslarına bakıldığında sırası ile Facebook, Youtube, Instagram, Swarm ve Twitter olarak görülmüştür. TÜİK'in (2016) yılında yaptığı araştırmada ise en çok kullanılan sosyal medya sitelerini Facebook, Twitter, Google+ ve LinkedIn olarak görülmektedir. TÜİK'in (2016) verilerine göre Türkiye de hanelerin %96,9'unda cep telefonu veya akıllı telefon bulunduğu görülmekte ve sosyal medyaya mobilden bağlananların sayısı 42 milyon iken mobil kullanıcı sayısı 71 milyon olarak görülmüştür. Bu doğrultuda mobil cihazların kullanımı gün geçtikçe arttığı söylenebilir.

Kullanıcılara mobil cihazları ne amaçla kullandıkları sorulduğunda arkadaşlarım ile iletişim amacıyla kullanıyorum sonucu en çok frekansa sahip olmakla birlikte sırasıyla ailem ile iletişim, eğitim, sosyalleşme, iş amaçları ile kullanıyorum sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcıların siber zorbalığa maruz kalma durumu cinsiyete göre farklılaştığı görülmekte olup ve erkek öğrencilerin bayan öğrencilere oranla daha çok siber zorbalığa maruz kaldığı görülmektedir. Taciz etme, güvenlik ve ayırma faktörlerinin her üçünden de erkeklerin daha çok zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür. Araştırma sonucu ile benzer çalışmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalar da (Dilmaç, 2009; Erdur-Baker ve Kavşut,2007) araştırmacılar erkeklerin siber zorbalığa daha çok maruz kaldığı sonucuna ulaşmış, Fırat ve Ayran (2016) 'ın araştırmasında iseerkek ve kız öğrenciler arasında sanal zorbalık yapmalarına göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla sanal zorbalık yaptıkları ve daha fazla sanal zorbalığa maruz kaldıkları belirtilmiştir. Hinduja ve Patchin, 2009; Topçu, Baker, Çapa-Aydın, (2008) ise cinsiyet açısından anlamlı farklılık bulamamıştır. Yapılan bir diğer araştırmada ise Demir ve Seferoğlu (2016) sanal zorbalığın cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bunun tersine Sakallı (2015) sanal zorbalık davranışlarında cinsiyet açısından farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerin ise daha fazla siber mağdur oldukları kadınların ise daha çok siber zorba oldukları gözlemlenmektedir (Tuncer ve Dikmen, 2016). Erkek öğrencilerin internet ortamına daha küçük yaşlarda ve daha uzun yıllarca kullandığı için siber zorbalık durumlarında daha çok maruz kaldığı sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmada katılımcıların yaşlarına göre siber zorbalığa maruz kalma durumu arasında bir fark olmadığı görülmektedir. Türkoğlu (2013) sanal zorbalık eğiliminin yaşa göre değişmediğini, Campell'a (2005) göre ise internet kullanıcılarının yaşları arttıkça bilgisayar bilgisi artmakta ve artan bilgisayar bilgisi ile sanal zorbalık olaylarına etkisi artmaktadır olarak yorumlanmıştır. Akbulut ve Erişti'ye (2011) göre ise araştırmayı destekleyen nitelikte olup siber zorbalık durumunun her yaşta insanlar tarafından yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Zorbalığa maruz kalan insanların kendilerini gizlemeleri sebebiyle her yaşta insan siber zorbalığa maruz kaldığı görüşü ortaya çıkabilir.

Araştırmada katılımcıların eğitim durumuna göre siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmekte olup bu tür araştırmalarda katılımcıların eğitim türüne göre çalışmaların oldukça az olduğu yapılan alan yazın taramasında ortaya çıkmıştır. Demir ve Seferoğlu'nun (2016) çalışmasında eğitim durumuna göre sanal zorbalık davranışlarının değiştiği gözlemlenmiştir. Her yaşta ve herkesin siber zorbalık yapabileceği göz önünde bulundurularak eğitim durumları ne olursa olsun siber zorbalığa maruz kalmayacağı anlamı taşımayacağı ortadadır.

Araştırmada katılımcıların günlük internette geçirdikleri zaman ve internet kullanım yılına göre siber zorbalığa maruz kalma durumuna bakıldığında anlamlı bir görülmemektedir. TÜİK (2016) verilerine göre Türkiye'de internet kullanıcıları günde ortalama 4,9 saat bilgisayar üzerinden 1,9 saat mobil cihazlar üzerinden internete erişim sağladıkları görülmektedir. Yapılan araştırmada ise katılımcıların 8 yıldan fazla internet kullanıyorum cevabını veren kişi sayısı ile günlük 2 ve 4 saat aralığında internet kullanıyorum cevabını veren kişi sayısı çoğunluktadır. Bu durumda TÜİK (2016) verilerine göre internet erişimine sahip hanelerin oranı %76,3 olarak görüldüğünü desteklemektedir. Artan internet kullanımı ile siber zorbalık durumlarının arttığını destekleyen çalışmalarda bulunmaktadır. Tuncer ve Dikmen (2016) İnternet ortamında daha fazla zaman geçiren bireylerin daha fazla siber zorba/mağdur oldukları sonucuna ulaşmıştır. Benzer bulgulara Erdur-Baker ve Kavşut (2007) tarafından yapılan çalışmada da rastlanılmaktadır. Başka bir çalışmada ise, internet kullanım süresi 5-10 saat olan bireylerin %71,4'ünün siber mağdur olduğu günlük internet kullanım süresi 5 saatten az olan bireylerin siber zorbalık davranışları yapmadığı görülmektedir (Tuncer ve Dikmen, 2016). TÜİK (2016) verilerine göre 16-74 yaş arasında %61,2 sinin internet kullanıcısı olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre internet kullanımı gün geçtikçe arttığı ve artmakta olduğu bu durumda siber zorbalık durumlarının da artma ihtimalinin olduğu görülmektedir. Artan internet kullanımını okullarda ve aile ortamında bilinçli internet kullanımını gençleri bilgilendirerek verimli hale gelebilir.

Araştırmada günlük sosyal medya kullanım saatine ve sosyal medya kullanım yılına göre siber zorbalığa maruz kalma arasında farklılık görülmemektedir. Çalışmada katılımcıların 5 ve 7 yıl arasında sosyal medyaya sahip kişi sayısının ve günlük 2 ve 4 saat arasında sosyal medyada zaman geçiren kişi sayısının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda çalışmanın sonucunun aksine siber zorbalığın

sosyal medya da yoğun olarak sergilendiği görülmektedir (Özdemir ve Akar, 2011) sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda internet kullanıcılarının %76'sının internet sosyal medyada vakit geçirmek için kullandıkları da görülmektedir (Tektaş 2014). Bir diğer çalışmada ise siber zorbalık durumlarının genellikle sosyal medya organları tarafından ortaya çıktığıdır (Kaplan ve Haenlein, 2010).

Çalışmada akıllı telefon kullanıyorum cevabını veren sayısı beklenen doğrultuda kullanmayanlara göre daha fazladır. Fakat siber zorbalığa maruz kalma durumu akıllı telefon kullanıp kullanılmadığına göre değişiklik göstermemektedir. Akıllı telefon kullanma yılına göre bakıldığında ise 2 ve 4 yıl arası akıllı telefon kullananların sayısının fazla oldu görülmektedir. Lindsay ve Krysik, (2012) yaptığı çalışmada araştırma sonucunun aksine mobil telefona sahip olmanın sanal zorbalığa neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kavuk (2011) cep telefonuna sahip olma durumunun öğrencilerin sanal zorba olma durumunu etkilemediğini belirtmektedir. Siber zorbalık davranışları internet erişimi için kullanılan cihazla ilgisinin bulunamamıştır (Altundağ, 2016). Bu bulgunun aksine Tanrıkulu (2013) mobil internet kullananlarda sanal zorba davranışların daha fazla olduğunu sonucuna ulaşmıştır.

Günümüzde siber zorbalık her elektronik iletişim araçlarının kullanıldığı her yerde gerçekleşmektedir. Bu yönden internet kullanıcıları bilinçlendirilmeli rahatsızlık verici durumlarda gerekli kurumlara şikâyetlerde bulunması konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Özellikle çocuklarasanal zorbalık konusunda farkındalığın kazandırılması gerekmektedir. Bu konuda aileye sorumluluk bilinci oluşturulması için çalışmalar yapılmalıdır. İnternet kullanımının de hızla artması ile birlikte ülkemizde her yaşta insanın özellikle gençlerin siber zorbalık mağduriyeti yaşadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda 24-26 yaş aralığındaki gençlerin daha çok mağduriyet yaşadığı ortadadır.Siber zorbalık durumlarının genellikle sosyal medya organları tarafından ortaya çıktığı görülmektedir. Sosyal medya kullanıcılar yada gruplar arasında gerçekleşen günlük diyaloglar gibi görünse de paylaşılan bilgi, içerik günden sosyal medya ortamlarının çeşitlenmesi ile günden güne artmaktadır (Kaplan ve Haenlein, 2010). Kullanıcıların etkileşim ve iletişimini sağlayan sosyal paylaşım siteleri bu vesileyle kişilerin sosyalleşmelerini sağlamaktadır. Sosyalleşme sürecinde bireyler olumsuz tavırlar sergileyerek başkalarına zarar verme içgüdüleri içerisinde de bulunabilmektedir. Çalışmada sosyal medya üzerinde yapılan siber zorbalık davranışları

araştırılmıştır. Sosyal medya hesaplarına kolay ulaşım ve bu tarz platformların sayısının artışı siber zorbalık durumlarının artışına sebep olmuştur.

Çalışmanın başka bir boyutu da gelişen teknoloji ile her bireyin kullandığı akıllı telefonlarda kullandıkları mesajlaşma uygulamaları aracılığı ile siber zorbalığa maruz kalınıp kalınmadığıdır. Teknolojinin hızla gelişimi ile hayatımıza hızla giren akıllı telefonlar kullanımı, güvenliği bilinmeyen uygulamaların ücretsiz olması siber zorbalık durumlarına farklı boyut kazandırarak mobil zorbalık olarak günümüzde yaygın bir şekilde görülmektedir. Elde edilen zorbalık durumları sonucunda güvenli internet kullanımı yaygınlaştırılmalı, kullanıcı olası durumlarda neler yapması gerektiği konusunda bilgilendirilmelidir. Sonuç olarak iletişim teknolojisinin gelişimi ve yaygınlaşan kullanımı etik dışı kullanımları artırmakta bu doğrultuda siber zorbalık eylemlerinin de tümüyle ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Sosyal medya üzerinden ve kullanılan mesajlaşma uygulamaları üzerinden farkındalık yaratılması, zorbalığa karşı duyarlılığın artırılması siber zorbalık sorununun çözümünde atılabilecek en önemli adım olarak görülmektedir.

Siber zorbalığın önlenmesinde ailelerin ve eğitimcilerin tutumları oldukça önem taşımaktadır. Aileler küçük yaşlarda çocukları ile her şeyi paylaşabileceklerini dile getirmeli olumlu bir tutum içinde siber zorbalık durumlarına berberce çözüm yolu bulmalıdırlar. Bu durum çocukların ilerleyen yaşlarda kendilerini güvende hissetmelerini ve kendi sorunlarına çözüm yolları aramalarına olanak sağlamaktadır. Ayrıca eğitimcilerin de bilgilendirme amaçlı seminerler düzenleyerek siber zorbalık konusunda farkındalık yaratılmalıdır.

Siber zorbalık çalışmaları konusunda en büyük eksiklik önleme çalışmalarının yetersiz olmasıdır. Siber zorbalıkla mücadeleden çok internet kullanıcılarını bilinçlendirerek siber zorbalık farkındalığının oluşturulması amaçlanmalıdır. Benzer çalışmalar ile daha geniş örneklem üzerinde uygulanarak daha farklı sonuçlara ulaşılabilir. Ayrıca katılımcıların cevaplarının içtenliği sınırlılıklar arasındadır ve doğru cevaplar alındığı varsayılarak analizler yapılmıştır. Çalışma daha geniş bir kitle ve farklı illerde yapılarak öğrencilerin siber zorbalık durumları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Altundağ, Y . (2016). Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık ve Problemlı İnternet Kullanımı İlişkisi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3 (1), 27-43.
- Akbaba, S.,& Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim öğrencilerinde siber zorbalık ve mağduriyetin yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1).
- Akbulut, Y.,& Eristi, B. (2011). Cyberbullying and victimisation among Turkish university students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 27(7).
- Akca, E. B., Sayımer, İ., Salı, J. B., & Başak, B. E. (2014). Okulda siber zorbalığın nedenleri, türleri ve medya okuryazarlığı eğitiminin önleyici çalışmalarındaki yeri. *Elektronik Mesleki Gelişim Ve Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 17-30.
- Arıcak, O. T. (2013) *Lise Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon Ve Benlik Saygısı İlişkisi*, Yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul
- Arıcak, O. T. Kınay, H.,& Tanrıku, T. (2012). Siber Zorbalık Ölçeği'nin İlk Psikometrik Bulguları. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 101-114.
- Arıcak, O.T. (2009). Psychiatric Symptomatology As A Predictor Of Cyberbullying Among University Students. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 34, 167-184
- Arıcak, O. T. (2011). Siber zorbalık: Gençlerimizi bekleyen yeni tehlike. *Kariyer Penceresi*, 2(6), 10-12.
- Ayas, T.,& Horzum, M. B. (2010). Sanal zorba/kurban ölçek geliştirme çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 19, 1-17.
- Ayas, T.,& Horzum, M. B. (2011). Öğretmenlerin sanal zorbalık algularının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 619-640.
- Baran, B., Keskin, E., & Şenol, G. E. N. Ç. (2014). Öğretmen adaylarının facebook'ta zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma durumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3(1).
- Barış, M. F.,& Tosun, N. (2013). Sosyal ağ ve e-portfolyo entegrasyonu: Facebook örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 122-129.

- Bulut, M. (2013). *Öğretmen Adaylarının Eğitimde Sosyal Paylaşım Sitelerine Yönelik Görüşlerinin Ve İnternet Bağımlılığı Risk Düzeylerinin Belirlenmesi*, yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Büyüköztürk, S. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*(7. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Campbell, M. (2005). Cyberbullying: An old problem in a new guise? *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 15, 68-76.
- Çelik, T. , Tekin, Y. (2015) Sosyal Medyanın Bireyler Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Bir Örnek: Siber Zorbalık *International Journal Of Social Science* Number: 36. P. 343-355.
- Çetin, A.(2008). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü* , Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ, Üniversitesi, Bursa
- Dashtinejad, P. (2015). Security System For Mobile Messaging Applications.
- Demir, Ö.,& Seferoğlu, S. S. (2016). Bilgi Okuryazarlığı, İnternet Bağımlılığı, Sanal Aylaklık ve Çeşitli Diğer Değişkenlerin Sanal Zorbalık ile İlişisinin İncelenmesi. *Online Journal of Tehcnology Addiction & Cyberbullying*, 3(1), 1-26.
- Dilber, Y. (2013). *Ergenlerde görülen siber zorba/mağdur yaşantılarının utanç/suçluluk ve intikam duyguları çerçevesinde incelenmesi*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Erdur-Baker, Ö. (2013). Görünümleri ve İlgili Değişkenleriyle Siber Zorba ve Siber Kurbanlar. *1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi*, Kasım 2013, İstanbul, 277.
- Erdur-Baker, Ö.,& Kavşut, F. (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (27).
- Eroğlu, Y.,& Güler, N. (2015). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 118-129.
- Fırat, M.,& Ayran, G. (2016). Üniversite öğrencileri arasında sanal zorbalık. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(4).
- Gezgin, D. M.,& Çuhadar, C. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin siber zorbalığa ilişkin duyarlılık düzeylerinin incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 93-104.

- Göker, G.,& Doğan, A. (2011). Ağ Toplumunda Örgütlenme: Facebook'ta Çevrimiçi Tekel Eylemi. *Balikesir University Journal of Social Sciences Institute*, 14(25).
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537..
- Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması<http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 2014,2016
- Horzum, M. B.,& Ayas, T. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Sanal Zorba Ve Mağdur Olma Düzeylerinin Okul Türü ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 10(20).
- Horzum, M. B.,& Ayas, T. (2013). Rehber öğretmenlerin sanal zorbalık farkındalık düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-3).
- İnselöz, N.,& Uçanok, Z. (2013). Ergenlerde sanal zorbalık: Nedenler, duygular ve baş etme yollarının niteliksel analizi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32), 20-44.
- İnternet ve Sosyal Medya Kullanıcı İstatistikleri [Http://Www.Dijitalajanslar.Com/İnternet-Ve-Sosyal-Medya-Kullanici-İstatistikleri-2014/](http://www.dijitalajanslar.com/Internet-Ve-Sosyal-Medya-Kullanici-İstatistikleri-2014/),Erişim Tarihi: 16.01.2015
- Kaplan, A. M.,& Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*, 53(1), 59-68.
- Karaaslan, İ. A., Budak, L. (2012). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu özelliklerini kullanımlarının ve gündelik iletişimlerine etkisinin araştırılması. *Journal of Yasar University*, 26(7), 4548-4525
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavuk, M. (2011). *İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve sanal kurban olma durumlarının incelenmesi*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kırık, A. M. (2014). Aile ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma.
- Lindsay, M.,& Krysik, J. (2012). Online harassment among college students. *Information, Communication & Society*, 15, 703–719.
- Mobil Mesajlaşma Uygulamaları Analizi [Http://Www.Dijitalajanslar.Com/Mobil-Mesajlaşma-Uygulamaları/](http://www.dijitalajanslar.com/Mobil-Mesajlaşma-Uygulamaları/),Erişim Tarihi: 18.01.2016
- Most Popular Social Networking Site

[Http://Www.Ebizmba.Com/Articles/Social-Networking-Websites](http://www.Ebizmba.Com/Articles/Social-Networking-Websites), Erişim Tarihi: 14.01.2015

- Özdemir, M.,& Akar, F. (2011). Lise öğrencilerinin siber-zorbalığa ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4), 605-626.
- Öztürk, M. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Amaçları ve Eğitimde Kullanımıyla İlgili Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Öztürk, M.,& Akgün, Ö. E. (2012). Üniversite öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçları ve bu sitelerin eğitimlerinde kullanılması ile ilgili görüşleri. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 49-67.
- Peker, A. (2015). Negatif Duygunun Siber Zorbalık ve Mağduriyete İlişkin Yordayıcı Rolünün Yapısal Eşitlik Modeliyle İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4).
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of applied developmental psychology*, 30(3), 227-238.
- Sakallı, H. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Sarı, H. (2015) Sosyal Medya ve Uygulamalarının On-line Halkla İlişkiler Açısından Değerlendirilmesi. <http://www.hasansari.com.tr/upload/98603353.pdf> Erişim Tarihi: 07.05.2016
- Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı
[Http://Www.Siber.Pol.Tr/Sayfalar/Default.aspx](http://www.Siber.Pol.Tr/Sayfalar/Default.aspx), Erişim Tarihi: 18.01.2017.
- Slonje, R.,& Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Ömer, Ö. Z. E. R., & Er, S. H. (2010). Lise öğrencilerinin siber zorba davranışlarda bulunma ve maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010(21).
- Tabachnick B. G. And Field, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. (Fourth Edition). Ma: Allyn & Bacon, Inc

- Tanrıkulu, T. (2013). *Siber zorbalık ile ilgili değişkenlerin incelenmesi ve gerçeklik terapisi yönelimli bir müdahale programının siber zorbaca davranışlar üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Tavşancıl, E.(2005). *Tutumların Ölçülmesi ve Spss ile Veri Analizi*. (İkinci Baskı). Ankara:Yargı Yayınevi
- Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma. *Tarih Okulu Dergisi* (Tod), Year, 7, 851-870
- Tiryakioğlu, F.,& Erzurum, F. (2011, April). Bir eğitim aracı olarak ağların kullanımı. In *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (pp. 27-29).
- Tuncer, M.,& Dikmen, (2016) Sosyal Ağlarda Bekleyen Yeni Tehlike: Siber Zorbalık. In *President Of The Symposium* (p. 94).
- Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin problemleri internet kullanımları ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Uysal, İ., Duman, G., Yazıcı, E., & Şahin, M. (2014). Öğretmen Adaylarının Siber Zorbalık Duyarlılıkları ve Siber Zorbalık Duyarlılık Ölçeğinin Bazı Psikometrik Özellikleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 191-210.
- Whatsapp Vb.: Akıllı Telefonda Anında Mesajlaşma Uygulaması
<https://www.schau-hin.info/tr/medien/mobil-cihazlar/bilmeye-deger/whatsapp-vb-akilli-telefonda-aninda-mesajlasma-uygulamasi.html>,Erişim Tarihi:18.01.2016.
- Yaman, E.,& Sönmez, Z. (2015). Cyberbullying Trends of Adolescence. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(3).
- Yenilmez, Y.,& Seferoğlu, S. S. (2013). Sanal Zorbalık ve Öğretmenlerin Farkındalık Durumlarına Bir Bakış. *Education & Science/Egitim ve Bilim*, 38(169).

EKLER

Ek A. Anket Formu

Sevgili öğrenciler, Bu anketin amacı siber zorbalığa maruz kalma durumu ve hangi araçlarla maruz kaldığınızı belirlemektir. Ankete vereceğiniz doğru cevaplar araştırma sonuçlarının doğruluğu açısından önemlidir. Bu anket sadece araştırma amaçlı olup kimseyle paylaşılmayacaktır. Lütfen her ifadeyi size uygunluk derecesine göre işaretleyiniz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız?
3. Eğitim Durumunuz?
Lisans Sınıfınız () Ön lisans Sınıfınız ()
4. Ne kadar zamandır internet kullanıyorsunuz? (Yıl)
1'den az () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () 8+ ()
5. İnternette günde ne kadar zaman geçiriyorsunuz? (Cep'ten internete bağlanma süresi dâhil) (Saat).
1'den az () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () 8+ ()
6. Ne kadar zamandır sosyal medya hesabına (Facebook, twitter vb.) sahipsiniz? (Yıl)
1'den az () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () 8+ ()
7. Sosyal medya (Facebook, twitter vb.) başında günde yaklaşık ne kadar zaman geçiriyorsunuz? (Saat)
1'den az () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () 8+ ()
8. Ne kadar zamandır akıllı telefon kullanıyorsunuz? (Yıl)
1'den az () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 () 6 () 7 () 8+ ()
9. Akıllı telefonda mesajlaşma ve sohbet uygulamaları kullanıyor musunuz?
Hayır () Evet ()
10. Anlık mesajlaşma için aşağıdaki uygulamalardan hangisini/hangilerini kullanıyorsunuz?(Birden fazla seçim yapılabilir.)
Whatsapp () Viber () Tango () Line () Skype () Facebook
Mesenger () Snapchat () Wechat () Tictoc ()
Diğerleri.....
11. Mesajlaşma uygulamalarını ne amaçla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçim yapılabilir.)
Eğitim () Ailem ile İletişim () Arkadaşlarım ile İletişim () Sosyalleşme ()
İş () Diğerleri.....
12. Sosyal medya uygulamalarından hangisini/hangilerini kullanıyorsunuz?(Birden fazla seçim yapılabilir.)
Facebook () Twitter () Flicker () Instagram () Swarm ()
YouTube () Linkedin () Diğerleri.....

SİBER ZORBALIĞA MARUZ KALMA ÖLÇEĞİ

Sevgili öğrenciler, Siber zorbalık (sanal zorbalık, internet zorbalığı), bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT) (internet, cep telefonu, kamera, sosyal ağlar, vb) kullanarak, başkalarına zarar vermek amacı ile yapılan ve sürekli olarak tekrarlanan davranışlardır. Aşağıda günlük yaşamda sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları üzerinde görülen siber zorbalık davranışları yazılmıştır.

Aşağıda günlük yaşamda sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları üzerinde görülen siber zorbalık davranışları yazılmıştır. Bu davranışlarla son 3 ay içerisinde karşılaşma sıklığınızı;

1. Hiçbir zaman yapılmadı
2. Nadiren yapıldı,
3. Ara Sıra yapıldı,
4. Sık Sık Yapıldı
5. Her zaman yapıyor,

Olarak işaretleyiniz. Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

		Mesajlaşma Uygulamaları Üzerinden ve Sosyal Medya				
1	Özel bilgilerim kötü amaçlı kullanıldı	1	2	3	4	5
2	Kullanıcı Şifrelerim ele geçirilerek hesabıma girildi	1	2	3	4	5
3	Başkaları tarafından bilinmesini istemediğim kişisel bilgilerim açığa çıkarıldı	1	2	3	4	5
4	Kişisel bilgilerim (kimlik bilgileri, fotoğraf vb) izinsiz kullanıldı	1	2	3	4	5
5	Hakkımda yanlış, kötü izlenim uyandıran mesajlar fotoğraflar, sözler	1	2	3	4	5
6	Kişisel bilgilerimle (kimlik bilgileri, fotoğraf vb) kullanılarak karşı cinse cinsel	1	2	3	4	5
7	Tarafıma çirkin/müstehcen mesajlar, resimler, videolar gönderildi	1	2	3	4	5
8	Başkaları tarafından kişisel sayfama izinsiz girildi	1	2	3	4	5
9	Kişisel bilgilerim izin alınmadan farklı sitelerde yayınlandı	1	2	3	4	5
10	Hesabımın şifresi alınarak özel mesajlarıma ulaşıldı	1	2	3	4	5
11	Hakaret ifadeleri içeren mesajlar gönderildi	1	2	3	4	5
12	Tehdit edici mesajlar gönderildi	1	2	3	4	5
13	Alay edici, küçük düşürücü mesajlar gönderildi	1	2	3	4	5
14	İftiraya maruz bırakıldım	1	2	3	4	5
15	Şahsıma rahatsız edici lakap takıldı	1	2	3	4	5
16	İtibarıma zarar verecek mesajlar paylaşıldı					
17	Üyesi olduğum gruptan isteğim dışında çıkarıldım					
18	Başkaları kendileri ile iletişim kurmamı engelledi.	1	2	3	4	5
19	Ortamı terk etmeye zorlandım	1	2	3	4	5
20	Kasıtlı olarak etkinliklere dâhil edilmedim	1	2	3	4	5
21	Üyesi olmak istediğim gruba dâhil edilmedim	1	2	3	4	5

EK B. Anket İzin Formu

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Çilem Koçak

Adres: Hamam Mah. Fatih Cad. Ağlasun / BURDUR

E-mail : c.l.mkocakk@gmail.com

Kişisel Bilgiler:

Doğum Yeri ve Tarihi: Ağlasun-13.02.1987

Yabancı Dil: İngilizce

Medeni Durum: Bekâr

Ehliyet: Var

Eğitim Bilgileri:

2014-2017: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Malzeme Teknolojileri Mühendisliği
Yüksek Lisans (Tez Dönemi-Devam Ediyor)

2010-2014: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Böte Lisans (Mezun)

2010-2015: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Kamu Yönetimi (Mezun)

2001-2005: Isparta Mürşide Ermumcu Anadolu Öğretmen Lisesi (Sayısal)